RÁKÓCZI SZÖVETSÉG

Rákóczi HÍRmondó

1990.
1. évf.
2. szám

Ára: 14.-forint

A Szlovák Nemzeti Tanács 1990. október 25-én a következő törvényt hagyta jóvá a Szlovák Köztársaság hivatalos nyelvéről:

1.§

(1) A törvény célja az, hogy a Szlovák Köztársaságban megállapítsa a hivatalos nyelvet mint a kölcsönös nyelvi megértés és kommunikálás eszközét az állam területén, s ezzel biztosítsa az államhatalom, az államigazgatás és az önkormányzat folyamatos és hatékony végrehajtásához, valamint a mindenoldalú társadalmi fejlődéshez szükséges feltételeket.

(2) A hivatalos nyelv érvényesítésének elő kell segítenie a szlovák nemzet és a nemzeti kisebbségek demokráciájának és kultúrájának fejlődését a Szlovák Köztársaságban, a megértés, a nemzeti összeférés, valamint az emberiesség és a nemzetközi emberjogi kötelességek megszilárdításának a szellemében.

2.§

HIVATALOS NYELV

A Szlovák Köztársaság területén a szlovák nyelv a hivatalos nyelv.

3.§

A HIVATALOS NYELV HASZNÁLATA

(1) Az állami szervek, a községek önkormányzatának szervei és ezek dolgozói tevékenységükben a hivatalos nyelvet kötelesek használni. A természetes és jogi személyek a hivatalos kapcsolatokban szóban és írásban is a hivatalos nyelvet használják, hacsak egyedi előírások nem rendelkeznek másként.

(2) A közokiratokat a hivatalos nyelven állítják ki.

(3) Az állami szerveknek, a községek önkormányzata szerveinek és ezek dolgozóinak meg kell teremteniük a feltételeket ahhoz, hogy képesek legyenek alkalmazni a hivatalos nyelvet, szóban, írásban, esetleg más, államilag elismert formában.

(4) A községeknek, városoknak, ezek részeinek, utcáknak, tereknek, közterületeknek az elnevezését és az egyéb földrajzi elnevezéseket hivatalos nyelven tüntetik fel.

4.§

A HIVATALOS NYELV OKTATÁSA

Az állam kötelés az oktatási és művelődési rendszerben megteremteni a feltételeket ahhoz, hogy a Szlovák Köztársaság állampolgárai a hivatalos és mindennapi kapcsolatokban való alkalmazáshoz kívánatos mértékben sajátíthassák el a szlovák nyelvet.

5.§

GONDOSKODÁS A HIVATALOS NYELVRŐL

Az állam gondoskodik a hivatalos nyelv tudományos kutatásáról, valamint kultúrájának és tisztaságának növeléséről.

6.§

MÁS NYELVEK HASZNÁLATA

(1) Hivatalos kapcsolatokban az állampolgárok a cseh nyelvet is használhatják.

(2) Ha a nemzetiségi kisebbség tagjai a városban vagy községben a lakosságnak legalább 20 százalékát alkotják, az ilyen városokban és községekben saját nyelvüket használhatják a hivatalos kapcsolatokban. Ha az ilyen városban vagy községben a hivatalos kapcsolatban olyan állampolgár lép fel, aki nem tagja a nemzetiségi kisebbségnek, az eljárást a hivatalos nyelven vezetik. Az állami szerveknek és a községi önkormányzati szerveknek a dolgozói nem kötelesek ismerni és használni a nemzetiségi kisebbség nyelvét. A közokiratokat és az iratokat hivatalos nyelven állítják ki.

(3) Az állami szervek és a községi önigazgatási szervek ítélik meg az 1. és 2. bekezdések alapján s e törvény 1. és 4. bekezdésének figyelembevételével a nyelvhasználat lehetőségét, célszerűségét és módját a hivatalos kapcsolatokban.

(4) Az 1. és 2. bekezdések nem érintik a nemzeti kisebbségeknek az egyedi előírásokból eredő jogait.

7.§

A hivatalos nyelv használatát érintő jogvitákat az illetékes államigazgatási szervek (járási hivatalok) döntik el államigazgatási eljárásban, s a határozataikat a bíróságok vizsgálják felül.

8.§

Ez a törvény a kihirdetése napján lép hatályba.

A lévai Rákóczi-fa

JUHÁSZ GYULA

RÁKÓCZI HÁRSFÁI

Zúgnak őszi szélben a zborói hársfák,
Koronás fejüket bánatosan rázzák.
Hamuszín fátyolban néz a nap a tájra,
Mint régi dicsőség hamvadozó lángja.
Csak zúgnak a lombok, össze-összebújva,
Mintha századoknak felzokogna búja.
Őszi zimankóban úgy fáznak, remegnek,
Könnyűi csillognak hervadt leveleknek.

És a hársfalombok regélnek,regélnek
Napfényes időkről gyönyörű regéket.
Hej, mikor a völgyben, hej, mikor a bércen
Tárogató zengett olyan-olyan szépen.
Diadalra mentek hadverő levente,
Fegyverük acélát labancságra fenték.
Rákóczi, Rákóczi, mikor itt merengett,
Diadalt számlálva, dicső győzelmedet.

De ez a verőfény hamar őszre váltott,
Fölverte panasz, gyász az egész országot.
"Őszi harmat után, nagy hegyeknek ormán"
Bújdosik a kuruc, bús dalokat mondván...
Zúgnak őszi szélben a zborói hársfák,
Koronás fejüket bánatosan rázzák,
Őszi szél álmaiul felzokogón, fájón,
De a tárogató nem zeng immár tájon.
1900

DOBOSSY LÁSZLÓ köszöntése

Dobossy tanár úr szerény ember. Nála szerényebbet hírtelenében nem is tudnák megnevezni pályatársai közül. Ez a szerénység annak a humanistának a magatartása, akiben töretlenül él a hűség bizonyos "örök"-nek mondott emberi értékek iránt. Ebben annak tudása is benne rejlik, hogy az írói és a tudósi munka meg a közéleti tevékenység csak akkor éri el a célját, ha művelője önzetlenül vállalja magára a kiszolgáltatottaknak, a megalázottaknak, a történelem áldozatainak védelmét. Ennek a szerénységnek a méltóságát csak érzékelni szabad, elemezni, magyarázni nem.

Mindebből most az is következik, hogy Dobossy Lászlót nem köszönthetjük valamiféle panegirisszel nyolcvanadik születésnapján. A szép szavakat amúgy is kerülnünk kell: korunk retorikává silányította őket. Mi - a Rákóczi Szövetség tagsága - ezen ünnepi alkalomból mégis szeretnénk elmondani neki, hogy mit jelent számunkra mindaz, amit ránk bízott. Mit jelent számunkra az ő példája nyomán mindazokért tevékenykedni, akikről elszakadnunk félelemcsonkulás nélkül lehetetlen volna.

Dobossy László Vágfarkasdon született. Annak a nyitrai tájnak a szülötte, ahol évezredek folyamán különböző nyelveket beszélő, eltérő hagyományokat ápoló, másfajta hiteket valló emberek és népcsoportok találtak otthont maguknak és utódaiknak.A Herderről tanult nyelvi nacionalizmus előtt - számunkra ma már alig érthetően - valami megfoghatatlan emberi eszme egyesítette ennek a szép, sőt vadregényes tájnak a lakóit. Ehhez a Vág-völgyhöz ugyanúgy, mint az egész Felvidékhez (vagy Felföldhöz), egyformán közel volt Bécs és Prága, Krakkó, Frankfurt és Pest-Buda meg a latin Európa. Volt térük, ezt a sokféleség láttán egyszerűen csak "északi emberek"-nek nevezte el ennek a magyar-szlovák-morva-német-zsidó - lengyel-rutén világnak lakóit. Emlékezetünkben megszépült ez a régi, elveszett Felső-Magyarország, amelyben olaszok, franciák, görögök, cigányok, sőt még angolok is éltek, s már-már hajlamosak vagyunk megfeledkezni arról, hogy a múlt század végén innen százezrek "tántorogtak ki" az Újvilágba.

Dobossy László 1910-ben, vagyis a Monarchia "legvirágzóbb" korszakában született, s mire eszmélni kezdett, akkorára minden széthullott körötte. Felső-Magyarország eltűnt, s helyét Csehszlovákia foglalta el. Az ilyen sorsfordító változáskor, amely a lélek mélyrétegeit is megrendítheti, a gyönge rendszerint félreáll, hogy legalább önmagát mentse. A fiatal Dobossy azonban erős maradt. Kerestem műveiben a "kísértés óráit", amikor meggyávult lélekkel készült volna letenni eszközét-fegyverét, a tollat. Nem találtam ilyent, de még célzást sem a megingásra. Helyette olyan elszántsággal találkoztam, amely ugyanakkor megfontoltságról is tanúskodott. Dobossy a kisebbségi sorsba jutott magyarság és a szlovák meg a cseh nép együttéléséhez új regulákat keresett. Ekkor csatlakozott azokhoz a felvidéki szellemi vezetőkhöz, akik minden megpróbáltatás közben is tudtak magyarok, egyszersmind európaiak maradni. Az ő nevükben is írta: **"mi, akik országok és kultúrák közt nevelkedtünk, aztán pedig több országban és több kultúrában éltünk, tapasztalatból tanultuk meg, hogy a népek történelme - főként a mi kelet-európai térségünkben - nem mindig volt azonos az országok, s még kevésbé az államok történelmével. Az államok, illetve országok hivatalos történelme mögött ott lappangott - írattanul, de hatalmasan, a népek valódi történelme".** E felismerésben megtaláljuk Dobossy végső célját: megteremteni a Duna-völgyi népek őszinte barátságát.

Dobossy ezekben az évtizedekben tágítja ki szellemi határait a francia és a cseh irodalom egészére. Elsőként ismeri fel, hogy az e két irodalomban fellelhető művészi értékek különös erővel segíthetnek

hozzá bennünket az európai szellem nyugati és keleti vonásainak megértéséhez. Hol van még az "Európa-ház" mostanában oly sokat emlegetett gondolata, amikor Dobossy már mintegy félszáz irodalomtörténeti művel, esszék és publicisztikai írások garmadájával s meganyyi szerkesztői jegyzettel invitálja olvasóit és a felvidéki mozgalmak minden résztvevőjét a humanista Európába. S minthogy egyike az igazi Tanítóknak, a stílusára is aggályosan ügyel: "... **oly korban, midőn az értékek megtaszultak, a hitek meginogtak, az róla nyelv kristályos tisztasága különleges fontosságú lehet.**" Ezt a mondattöredéket "**Egy kismester remeklése**" című, a francia Renardnak szentelt esszéjében találjuk.

Ezen a kristálytisztaságú nyelven szólal meg minden írása, tárgytól és műfajtól függetlenül. Dobossy élő cáfolata annak a megkövesedett előítéletnek, hogy a felvidéki írók teljesítményei nyomába sem érnek a régebbi korszakokban keletkezett életművéknek. Dobossy egyszerűen és érthetően ír, prózája mégsem nélkülözi azt a nagyfeszültséget, amely egyébként a költészet sajátja. Ez a próza - **ragyogi** Németh László az ilyen írásokra alkalmazta ezt a "díszítőigét".

Dobossy László egyik megalapítója és első elnöke volt az új és immár igazi felszabadulással együtt születő **Rákóczi Szövetségnek**. Ilyenkor, a nyolcvanas évek küszöbén mások már csak a kertjüket gondozzák. Laci bácsinak azonban eszébe sem jutott a félreállás. És amikor belefogott a sok gonddal és bajjal járó egyesületi munkába, ismét igazolódott egyik régebbi állítása: "... az **életkort nem az évek száma, hanem szellemünk egészsége** jelzi."

E gondolat folytatását egy másik írásában találtam meg: "**A legszebb emberi tett: az idős kertész diófaültetése...**"

Remélhetjük-e, hogy Laci bácsi "diófája" a Rákóczi Szövetség volt?

SELMECZI ELEK

Az ELSŐ MAGYAR SZÍNIGAZGATÓ ÉS A FELVIDÉK

Hivatásos színészetünk 200. évfordulójára készülve az alábbiakban az első magyar színtársulat történetét szinte bekeretező felvidéki emlékeket óhajtjuk felidézni. A budai Várszínházban tartott legelső estéről, 1790. október 25-éről szólva említi azt az alkalmi zenekart, amely "arany paszománttal ékes nemzeti ruhába öltöztetett nógrádi cigányokból" állott, s amelynek tagjait minden bizonnyal a színtársulat létrejötte körül bábáskodó, **Nógrádban** is birtokos **gr.Ráday** Pál szerződtette. Magyar nyelven szóló színészek, magyar ruha és verbunkos zene - íme együtt van minden, ami 1790 nemességének akkori szalmaláng-lelkesedését jelképezhette.

Mennyivel más volt az a kicsiny színtársulat, amely egy évtized múltán, 1800. október 12-én ajándékfuvarral érkezett Gyöngyösről Losoncra! Vezetőjük, Kelemen László mögött ekkor már ott állt a Játszóhely megteremtéséért folytatott mástél éves harcának (1790-92) és a társulatot megosztó belső viszályoknak (1791-95) idegölő emléke, s az is, ahogyan lassan háttérbe szorult a tehetségesebb színészek mögött. Csontjaiban ott hordozhatta a szükség szabta teátrumoknak, a pesti Rondellának és a budai Reischl-háznak a hidegét, ám a szívét melengető sikereket is. Pontyi-alakításának diadalát Bessenyei György Filozófusában (1792), az első énekesjátéknak, a **Pikkó herceg és Jutka-Perzsinek** hajdani mámorát (1793), ami végül is arra késztette őt, hogy 1798 után Nagyváradon, majd 1800-ban a népes alföldi városokat fölkeresve a Szeged-Kecskemét-Nagykőrös-Gyöngyös útvonalon haladva újraélessze a Pesten 1796-ban feloszlott magyar színészetet. A mi legjobban és közvetlenül nyomaszthatta: a 140 forintnyi gyöngyösi adósság, hiszen emögött ott komorlott a megváltozott helyzet létbizonytalansága. A nemesség figyelmét a francia háborúk kötötték le, pártolásuk mindinkább puszta szavakra korlátozódott. Pedig néhány évvel azelőtt - hogy meginkább egy felvidéki mozzanatnál maradjunk - még **Batsányi** János fogalmazta meg **Abaúj vármegyének** a Nemzeti Színház ügyében közzé tett köriratát. A 400 000 forintos alapítvány tervére 1794-ben Abaújból és Gömörből is hangzott válasz: 1792 és 1795 között az országosan is a legtöbb pénzt gyűjtő Gömör 533, Nógrád 133, Abaúj és Zólyom vármegye 100-100 forintot küldött Pestre a társulatnak.

A gyöngyös-losonci mozdulás - valljuk meg - kényszerű lépés volt: a célba vett városok közül Egert tűzvész sújtotta, Miskolcon pedig az erdélyi színtársulat játszott, amelynek pártfogó tulajdonosa, az idősebb báró Wesselényi 1799-ben Nagyváradon már "jég hátán épült kóborló társaság"-nak nevezte őket. Tehát: **Losonc**. A külső piac vendégfogadójának udvarában, bérelt deszkákból alkalmi színpadot ácsolnak, a hideg beálltával a belső piaci vendégfogadó 50 forint negyedévi díjért bérelt nagytermébe költöznek, a Pest vármegyétől visszakapott játékszíni könyvtárból kiválasztják és átszabják az itt eljátszható darabokat, nyomda híján a színlapokat kézzel írják meg, s hordják szét, díszleteket és jelmezeket fabrikálnak - íme, néhány a hétköznapok tennivalóiból. A színigazgató naplója telve panasszal: A város előljárói nem teljesítették a színpad felszerelésére vonatkozó szerződéses vállalásukat, szoros ellenőrzés alá vonták a napi bevételeket (a gyöngyösi adósság és a losonci költségek fejében le is foglalták negyedév alatt 400 forintot), visszaéltek a szabadjegyekkel. Az 1790-es év nagy nemzeti szimbólumából egyetlen évtized alatt veszteséges, a megisztrátusnak csak gondot okozó, vidékies vállalkozás lett.

A társulat műsorát - egyetlen este kivételével - nem ismerjük. A kivétel: egy kézzel írott, Kelemen László kézirásával körmölt színlap, amely a történetíró Nagy Iván hagyatékában maradt fenn, s a balassagyarmati fióklevéltárban található.

"A' Felsőségnek Engedelmével Ma Vasárnap
Febr. 1-ső Napján 1801. Eszt. Priv. Nemes Losoncz Várossába,
a' belső Piaczon levő Játék szinben a Nemzeti Magyar Jádzó Társaság egy Víg Játékot fog elő mutatni illyen Czim alatt

A' LEÁNY RAGADÁS Három Fel Vónásokban.
Jádzó Személlyek

Darabos Úr, gazdag nemes ember ..... *Koncz*
Borbála, Darabos Leánya ..... *Kiss Lidia*
Katicza, Darabos Húga ..... *Kelemen Borbála*
Báró Rósavölgyi,
Borbála számára Választott Vólegény ..... *Oláh*
Bikhegyi, Borbála szeretője ..... *Csizmazia*
Lőrincz, Darabos Inassa ..... *Simonyi*
Jankó, báró Rózsavölgyi Inassa ..... *Kelemen*
Csaplárlegény ..... *XXX*
Gyaloghintósok ..... *XXX*
Inasok ..... *XXX*

A' Dolog történik Pesten.

Bémenetel ára: 1sső hely 30 krajcár
2dik hely 15 krajcár
3dik hely 6 krajcár

Ezeket követni fogja a' Bál, ahová való bémenetel ára minden Személytől 20 krajcár.

Tudósítás. Kérettetnek a' Tisztelt Nemes Uraságok, hogy a' múlt Hónapra vállott Abonnement Billétjeiket (bérletjegyeiket) vissza küldvén, Febr. Hónapra újaket vállani méltóztassanak."

A fogalmazványnak szánt színlap egy németből hazai környezetbe átplántált, Pest-Budán már 1793-ban játszott darabról tudósít, de a hátoldalával is megérdemli figyelmünket. 50 forint elköltésének a krónikája ez: deszkától a gombkötőmunkáig, csizmától a rizskásáig, s utána a rezignált megjegyzés: "Ez magam 50 forintja vót." De ott olvasható (tollpróba gyanánt) az év nagy kérdése is: "Valljon fogé kötni Második Ferentz Tsászárunk békességet a frantziákkal?"

Kelemen László mindent megpróbált társulata fenntartására: 1801 márciusában átrándult **Gömöröe, Bejére** is (ez majdan Tompa Mihály lelkészkedése révén hiresül meg irodalmunkban), hogy a Szatmáry Király család ajánlását kérje színházépitési tervéhez. E törekvésnek az emléke az a **Rozsnyó** város levéltárában található két tervrajz, amely vagy Rozsnyó, vagy a megyeszékhely, **Rimaszombat** számára készült. Mint az lenni szokott, az anyagi nehézségek szétzilálták a társulatot, ez pedig kényszerműsorrendet, szükségszerű posztásokat eredményezett. Ezt jól szemlélteti a színlap statisztáit jelölő X X X, ami helyben, alkalmilag szerződtetett közreműködőkre utalhat.

Kelemenék adósságát 1801. április 1-jén foglalta tételes jegyzékbe **Losonc** városa. Az összeg 708 forint és fél krajcárra rúgott. A már említett 400-forint lefoglalása után még mindig maradt tehát 308 forintnyi kiegyenlítetlen számla. A színészek csak úgy távozhattak, hogy minden ingóságukat lefoglalták és zár alá vették. Pest vármegye 1808-ban kezdte sürgetni, hogy szolgáltassák vissza neki hajdani játékszíni könyvtárát. A Losoncra kiszálló főszolgabíró "hányott-vetett papírosokat" talált, 8 forint készpénzt, továbbá akadtak "teátrumi fenyődeszkábul készített dekorációk és más haszonvehetetlen kopott ruhák és ruhadarabok is". A város ezzel (mit tehetett mást?) kifizetettnek nyilvání-

"A Magyar Életért és Jövőért Mozgalom"

emlékérméje

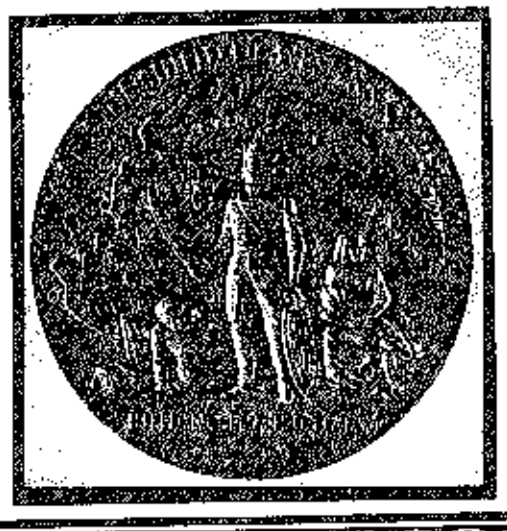

Fotó: Kónya Kálmán

A képünkön látható érem alkotója az Egyesült Államokban élő **Bodó** Sándor szobrász- és festőművész. Az öt darabból álló éremsorozat elkészítésének gondolata akkor támadt benne, amikor a magyar és a bécsi múzeumok éremtáraiban folytatott kutatómunkája során azt tapasztalta, hogy a diadalmas 1686. évi budavári ostromot ünneplő egykorú emlékérmeken egyetlen magyar katona alakja sem látható. Holott - s ez történelmi tény - a kilenc európai nemzet fiaiból szervezett felszabaditó hadsereg soraiban jelentékeny számú magyar katona is harcolt. E felismerés következményeként született meg a világszerte nagy elismeréssel fogadott éremsorozat. Bodó Sándor ráadásul egy nagyméretű bronz domborművet is alkotott **Buda visszavívása** címmel, s ennek egyetlen példányát a 300. évfordulón a Budapesti Történeti Múzeumnak ajándékozta. Az emlékérem-sorozat kiadását és később az ötödik éremnek (**"Magyarország mint a nyugati kereszténység védőpajzsa"**) az újranyomását a fáradhatatlan vitalitású **Hites** Kristóf, a Cseh-Szlovákiai Magyarok Nemzeti Bizottságának elnöke és **Zolcsék** István (Brazília) tették lehetővé. Az újranyomott ötödik, 24 karátos arannyal bevont éremből Hites Kristóf atya tizenhat darabot a Rákóczi Szövetségnek adott át legutóbbi magyarországi útja alkalmával, meghagyva, hogy az emlékérmet Szövetségünk vezetősége alkalmanként olyan személyeknek adományozza, akik különösen kitűnnek az igazság és az emberiesség védelmében.

xxxAz egymás között csak **Hites-Bodó** díjnak elnevezett emlékérmet elsőül Dobossy László professzornak, a Rákóczi Szövetség tiszteletbeli elnökének adtuk át október 24-én, a nyolcvanadik születésnapjára rendezett ünnepségünkön.

totta magát. Kelemen László pedig ekkorára végleg lemondott a színházalapítás mindenfaita tervéről.
A történetnek nincs boldog végkifejlete vagy nyertese: Losonc és Kelemen László ügyében az utókor sem szolgáltathat igazságot. De az első magyar színigazgató végleges tönkrejutásának históriájában - mint cseppben a tengar - ott rejlik a magyar színészet kétszáz évének minden keserve; a nemzeti kultúrát igénylő magyar polgárság, a hazai városfejlődés gyengesége, a művészi készenlét és a hétköznapi élet megannyi paradoxonja. Elmondhatjuk-e az évfordulón, hogy azóta mindezt példásan, európai módon leküzdöttük?

KERÉNYI FERENC

Varga György

Új csehszlovákiai nagykövetünk: VARGA GYÖRGY

Szövetségünk tagsága örömmel és megelégedettséggel nyugtázta, hogy a prágai magyar nagykövetség élére a tág körben ismert Varga György írót és műfordítót nevezték ki. Varga György személyében olyan humanista politikus foglalta el ezt az európai viszonylatban is különleges fontosságú pozíciót, aki már jóval korábban - a Brezsnyev nevével "fémjelzett" posztsztalinista korszakban - szoros kapcsolatot teremtett a prágai és a pozsonyi ellenzékkel, elsősorban a legendás Charta '77 csoporttal. Ebből következik, hogy Varga György nagykövetünket a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság számos vezetőjéhez meleg, baráti kapcsolat fűzi. Példának elég Václav Havel nevét megemlítenünk.

Varga György még jóval a kinevezése előtt nyilatkozott Zbyněk Petráčeknak a magyar kormány és a két nagy párt - az MDF és az SZDSZ - kisebbségi politikájáról, különös tekintettel a szlovákiai magyar kisebbség problémáira. A NAP 1990. június 26-i számából idézzük Varga György gondolatait:

"Optimista vagyok, és úgy gondolom, mindkét ország érdeke a nyílt konfliktusok elkerülése, mivel az ilyen nézeteltérések és konfliktusok ellentétben állnak a fő európai fejlődési vonallal, az pedig az integráció. Ami a magyar kormányt illeti - mint azt Jeszenszky Géza külügyminiszter kijelentette -, **külpolitikájának alapvető fontosságú pontja lesz a környező országokban élő magyar kisebbség helyzete.** Alakításánál azonban feltételezi a szomszédos országok kormányaival való összehangolt lépéseket, amit személy szerint nagyon pozitív elemnek tartok. Itt hívom fel a figyelmet egy a magyar kormány által is respektálandó nézőpontra, ez pedig az **illető magyar kisebbségek saját érdeke.** Kormányunknak meg kell találnia a szövetségeseit a szerbek, a románok és a szlovákok között is, tehát meg kell keresnie a hasonlóképpen gondolkodó **demokratákat.** Meg kell tudni beszélni az egyes lépéseket, hogy azok ne legyenek elsietettek. A jelenlegi helyzetben ugyanis rendkívül **veszélyes** lehet minden nemzeti, nemzetiségi alapon történő **meggondolatlan** lépés vagy politikai önreklámozás. Fontos lesz figyelemmel követni, hogy a **kisebbségek mit** kívánnak, **hogy milyen konkrát támogatásra van szükségük.** Úgy gondolom, hogy legfőbb ideje a nagy szavakat és kijelentéseket konkrét tettekre változtatni, éspedig nagyon is magától értetődő és szükséges tettekké. Ilyen például a kisebbségi iskolaügy támogatása. Megegyezhetnénk a szlovákiai kormánnyal, ideküldhetnénk tanárainkat, hogy itt tanítsák a jövendő magyar pedagógusokat. Ha ez a gyakorlatban beindul, jóval kevesebb lesz a konfliktus.

Szlovákiának sokkal határozottabban kellene védelmeznie a Magyarországon élő szlovákok érdekeit. Így nem új konfliktust hoznánk létre, hanem elősegítenénk a kölcsönös párbeszédet mindkét kisebbség érdekében. Maradhatunk nemzetiek, maradhatunk katolikusok, az együttműködésben egyszerűen csökkenthetjük és tompíthatjuk agresszivitásunkat."

Épüljön újjá a Duna-híd Párkány és Esztergom között!

A párkány-esztergomi **Mária Valéria híd** újjáépítésére indult mozgalom keretében és annak további nyomatékos pártfogolásaképpen közöljük a pozsonyi **NAP** című hetilap idevágó cikkének (írója Zalaba Zsuzsa) egy részletét.

"A hídépítés aranykorában, 1893-ban, **Cathry Szaléz és Ede**, budapesti vállalkozó mérnökök tervei alapján megkezdődik a híd építése. Felügyeletével **Czekéllus Aurél** miniszteri osztálytanácsost bízzák meg. Abban az időben emelik a mai Szabadság (régi nevén Fővám) és az Erzsébet (egykori nevén az Eskü téri) hidakat is Budapesten.

1895. szeptember 28-án ünnepélyes keretek között kerül átadásra a Mária Valéria híd - mely **Erzsébet királyné** fányáról kapta a nevét - a legfőbb állami és egyházi méltóságok jelenlétében. **Bánffy Dezső** miniszterelnök adja át rendeltetésének, és **Vaszary** Kolos hercegprímás szenteli fel.

1919. június 1-jén a Magyar Tanácsköztársaság visszavonuló csapatai a híd egyik mezőjét felrobbantják. Az 1920-as évek elején azonban a hidat helyreállítják és ismét átadják a forgalomnak.

1944. december 22-én a visszavonuló német csapatok levegőbe röpítik a hídtest három központi mezőjét. A háború után a felrobbantott vasszerkezeteket eltávolítják a vízből. A híd azonban nem épül újjá, annak ellenére sem, hogy különböző szintű tárgyalások témájaként felvetődik az ügy.

Varga György nyugalmazott MÁV igazgató közlése szerint a mederpilléreket még a háború után megvizsgálták, a szükséges állagmegóvást elvégezték, így ezek különösebb javítás nélkül újból használhatóak lennének.

A hídcsonk azonban évtizedeken keresztül az európai vasfüggönyrendszer egyik láncszeme, Magyarország és Csehszlovákia viszonyának a jelképe.

Iványi Miklós professzor szerint itt nem csupán az utolsó újjá nem épített Duna-hídról van szó, hanem egy műszaki ritkaságról is, hiszen annak idején az volt a lognagyobb középső áthidalás, amit valaha a Dunán létesítettek. Ez a híd egyben ipari műemlék is.

Agócs Zoltán építészmérnök már húsz éve foglalkozik ezzel az ügyével. Két évvel ezelőtt intézete összeszedte a hídról fellelhető dokumentumokat, és felvázolták az újjáépítés lehetséges változatait.

1990 elején végre napirendre kerül az utolsó csonkán álló Duna-híd újjáépítése. Remélhetőleg a felépülő hídtest szorosabra fűzi kapcsolatainkat Esztergommal és egész Magyarországgal.

Serkentheti a környék gazdasági, idegenforgalmát és kulturális kapcsolatait.
(Megjegyzésképpen from le, hogy a kompforgalom fenntartása öt év után többe kerülne, mint az újjáépítés költségei.)

Tegyük nemzetközivé a hidat! A rendelkezésnek, hogy csak a két szomszédos ország polgárai kelhetnek át Esztergom és Párkány között, főképpen az idegenforgalom vallja kárát."

A Rákóczi Szövetség javaslatai a Mária Valéria híd ügyében:

- Ne protokollszerű, hanem valódi együttműködést!
- Ne barátkozást, hanem ismerkedést!
- Ne feltétlen egyetértést, hanem értelmes vitát!
- Ne hivatalos, hanem személyes kapcsolatokat!
- Ne kölcsönösséget (reciprocitást), hanem előlegezett bizalmat!
- Ne proletár internacionalizmust, hanem az egészséges nemzeti érdekek találkozását!
- Ne jelszavakat, kampányokat, hanem tervszerű céltudatos apró munkát!
- A nemzeti érdekek védelme közép-európai szellemű látásmóddal párosuljon!

Käfer István előadás közben

Budapest-Prága-Érsekújvár-Budapest

A Pannonia "expressz" két órát késett. Egyszerűen képtelen voltam várakozni a Nyugati területén. A Délinek nemrég volt hajléktalantábora külhoni új útlevelesek táborává alakult a Nyugatiban. Első osztályú hálókocsijegyünk volt. A bolgár kalauz nehezen fogta fel, hogy egyáltalán létezünk, hiszen a helyeket ő már "elrendezte". A végén megágyazott és bocsánatot kért, de a szagokon és a mocskon nem tudott segíteni.

Prágában bemutattuk az **Amicust**, a szlovák és a cseh kultúra magyar barátainak körét. Az ottani Magyar Kulturális Központ becsületes munkát végzett a mi rendezvényünkkel kapcsolatban is. A csehek testvérklubja csak az előszerveződésre volt képes. Merthogy ők várnak: mit szólnak hozzá a szlovákok? Nem szabad oktalanul veszélyeztetniük az ország egységét. Várnak a választásokra. A magyar kérdésben közömbös cseh pártok támadási felületet nyújthatnak egymásnak, ha valamelyikük valamelyest elkötelezné magát iránt unk, még ha csak a párbeszéd nyílt vállalásának erejéig is. A nemzet és a nemzetek kérdése, bizony, tömény pártpolitika....

Visszafelé a Balt-Orient pontos volt. Berlinből utazott vele haza "Orient"-re az új útlevelesek hada a nyugati csúcstechnika raktáron maradt sílány giccseivel, vásárlási jutalomnak odavetett, alig használható videojátékaival. Ezek az emberek két-három napot utaznak Szófiából, Bukarestből Berlinbe, s ugyanennyit vissza. Szálfásuk és több napos élelterük a vonat. Leírhatatlan a piszok és a bűz. Történetesen cseh "és" szlovák állampolgárságú, de magyar nemzetiségű kalauzok küszködnek velük szinte kilátástalanul, s majdnem fizikai erőszakkal toloncolják ki az első osztályú fülkékben alsóbbrendű jeggyel táborozókat. Közben röpködnek a magyar nyelvű szitkok egy-egy cseh és szlovák, illetőleg magyar útitárs hangos helyeslésétől kísérve.

Érsekújvár. Az volt a feladatom - helyi felkérésre -, hogy tartsak előadást Rákóczi-ról. Idehaza óvtak a szlovák vonatkozások hangsúlyozásától, mivel az újvári magyarok magyarságuk erősítését várják. Barátságos fogadóimnak nem árultam el, hogy városuk milyen meghatározó szerepet töltött be életemben, hanem mindjárt a magyar-szlovák kérdéshalmazról kezdtünk beszélgetni a "Fő-tér"-ről visszakeresztelt főtérnek szlovák és magyar felirata alatt. Nem mondhattam elborzasztó dolgokat, mert magyar barátaim közül az egyik megkérdezte, nem kifogásolnám-e, ha szlovákokat is az asztalunkhoz hívna. Jó lenne, ha ők is hallanának.

Hárman is jöttek, perceken belül. A járási lap szlovák szerkesztői, az egyikük több éven át budapesti tudósító. Megjelenésük volt az első eredményem. Meg az újvári magyarok együttműködési igyekezete. A három szlováknak láthatóan más-más volt a véleménye. A "budapesti" a magyarországi szlovákokkal szemben folytatott állítólagos asszimilációs politikánkkal érvelt, a másik kettőt láthatóan idegesítette ez a kérdés. Pedig szalagra is rögzítették volna érdemi beszélgetésünket.

Megtelt a terem. A mise végét is megvártuk, hogy a templomból érkezők se maradjanak le. Közben a várakozóknak fejtegették a magyar kereszténydemokraták választási propagandaműsorát. Az István, a király választási betétjével illusztrálva.

Bevezetőmben elmondtam, hogy budapestiként 1943-ban édesapám állása miatt kerültünk Érsekújvárra, ottragadtunk, s 1945 után a hatóságok a legveszedelmesebb "anyások"-nak (értsd: anyaországiaknak) bélyegeztek bennünket, mivel - úgymond - mi akartuk elmagyarosítani a várost. Üldözés, pofonok, Nyugat-Csehországba való deportálás veszélye.... Elmondtam, hol laktunk, honnan bombáztak ki, hová költöztünk, kiket ismertem név szerint. **És ezekután beszéltem Rákóczi fejedelem hűséges szlovák népéről az újvári magyaroknak.** Arról, hogy meg kell ismernünk a szlovákokat, nem csupán a nagyhangú keveseket, hanem - hitem szerint - a jóindulatú többséget és a közös múltunkat vállaló modern kori szlovák szellemi élet jó néhány képviselőjét.

Okos nép az újvári. Tudja, hogy itt és most nem "Dél-Szlovákia"-ról van szó, nemcsak a magyarlakta területről, hanem a **magyar-szlovák megbékélés egészéről.**

Ehhez pedig éppen nem a magyarok kisebbséggé integrálódásának szlovák követelése, sem a magyarok védekező sérelempolitikája szükségeltetik. Sokkal fontosabb lenne a kölcsönös ismerkedés, a magyar-szlovák történelmi együttélés megannyi dokumentumának a közismertbe oltása. Netán Trianonnak és Párizsnak meg a kassai kormányprogramnak és Csernovának meg a fehér lónak a hánytorgatása helyett. Előbb az emberi jogok és a demokrácia esélyegyenlőségével, lehetőségeinek a kihasználásával kellene törődnünk, s ha ez megvan, haladhatunk visszafelé. Ha lesz kedvünk hozzá. Mert a sérelmeket mindkét részről úgy kell orvosolni, hogy a ma élők ne szenvedjék meg nagy- és dédszüleiknek más történelmi korokban kialakult előítéleteit és az azokból fakadó féltékenységet, félelmet, bizalmatlanságot, lenézést, sértődést és bosszút.

Én csak azt tudtam elmondani az újvári magyaroknak, hogyan látok erre reménységet a **szlovák kultúra** Rákóczi-hagyományában, a közös múlt vállalásában az eddig volt csehszlovák pártállam ideológiai parancsaival szemben. Többre nem vállalkozhattam. Talán még annak elmondására, hogy a szlovák szellemi élet megismerése csakis gazdagíthatja magyarságtudatunkat.

Ugyanezt szívesen elmondanám **szlovákul is**, akár **Érsekújvárott**, akár **Zsolnán** vagy **Turócszentmártonban, Szakolcán** vagy **Bártfán**, de **Pilisszentkereszten, Nagybánhegyesen, Szarvason** és **Pitvaroson is.**

A Hungária régen elment az újvári állomásról. Hosszú este volt. Meghívóim egy Škodával hoztak haza Budapestre, a lakásomig. A komáromi hídon a cseh és szlovák határőrség tagjai udvarias kézmozdulattal tessékeltek át Magyarországra. Magyar hivatalos személyeket nem is láttunk.

Aztán magyarellenes tüntetésről, több ezer pozsonyi hangoskodóról olvastam a Magyar Nemzetben. A levélszekrényemben június 4-i népstadionbeli Trianon-ellenes tiltakozásra toborzó röpcédulák. "Vissza a Felvidékel!" "Árva magyar vár"... Lehet, hogy provokálnak bennünket? Meglehet: valakik félnek, hogy most csakugyan megbékélhetünk?

1990. május vége

KÄFER ISTVÁN

KRÓNIKA

A RÁKÓCZI SZÖVETSÉG (RSZ) TEVÉKENYSÉGE

(1989. szeptember 1-jétől 1990. augusztus 31-éig)

1989. szeptember 15-én Ágh Tibor szlovákiai magyar népdalgyűjtő, zenetudós tartott előadást Esztergomban.

11-e és 16-a között **Szentendrén** táborozáson vett részt negyven csehszlovákiai magyar főiskolás, Halzl József szervezésében.

19-én választmányi ülést tartottunk.

21-én megalakult a **KözépEurópa Egyesület** (Contrál Klub), titkára vezetőségi tagunk, Szarka László lett.

23-án a **pozsonyi öregdiákok** találkozóján, a Rózsadomb Étteremben száztizen vettek részt, A RSZ képviseletében jelen volt Ébert Tibor, Stelczer Elemér, Kun Ferencz és Czenthe Miklós. Ugyanezen a napon került sor a **párkányi** Balassi Bálint Klub 100. klubestjére. A klubvezetőt - Himmler Györgyöt, együttal a Szlovákiai Magyar Klubtanács elnökét - a hatóságok többször zaklatták.

Szeptemberben a RSZ **együttérzését fejezte ki ama szlovák** (Ján Carnogurský, Miroslav Kusý) **ellenzékiek** és családjaik iránt, akik ellen koncepciós per indult (a Kun Ferencz által írt szöveget továbbítottuk, az a csehszlovákiai forradalom után meg is jelent Miroslav Kusý: Na vlnách slobodnej Európy. Smena 1990. 201.o.c. művében).

30-ától október 1-jéig a szentendrei Petőfi Egyesülettel és a tévai Csemadokkal közösen autóbuszlúrát szerveztünk **Kassára** és a **Szepességre**, a túravezetőnk Balassa Zoltán volt.

Október 6-án a kassai és a szepsi Csemadokkal közösen megkoszorúztuk gr.Dessewffy Arisztid aradi vértanúnak a sírját **Margonyán** (Sáros vármegye). A RSZ-et Kun Ferencz képviselte (MN, okt.9.).

11-én **Magyar-szlovák fórum** címmel rendezvénysorozatot indítottunk. Elsőként Käfer István tartott előadást a magyarországi szlovákokról. Ugyanő Mélyszántás (Magyarok Szlovákiában, szlovákok Magyarországon) címmel cikket közölt 13-án az Élet és irodalomban.

17-én a választmány tájékoztatást kapott a **magyarországi nemzetiségi politikáról** dr. Eperjessy Emőtől, a Művelődési Minisztérium nemzetiségi osztályának vezetőjétől, valamint a Békés és a Pest megyei tanácsok illetékeseitől.

19-én Gyivicsán Anna, a **magyarországi szlovákok** néprajzának szakértője tartott előadást.

20-22. **Sopronban**, a szomszéd országok kisebbségeinek találkozóján a RSZ-el Szarka László, a Csemadokot (Sidó Zoltán elnök hallgatólagos beleegyezésével) Gyurcsik Iván és Görföl Jenő képviselte.

21-én Szvorák Katalin és a Csámborgó zenekar bemutatkozó népzenei koncertet tartott **Hajnalvárók** címmel Kassán (MN, okt.27.).

24-én a RSZ nyílt fórumon tájékoztatja a közvéleményt céljairól és a szlovákiai magyarság helyzetéről (MN, okt.25., Szabad Európa okt.26.).

28-án a Csepel Táncegyüttessel együtt **Felvidéki bált** rendeztünk mátyusföldi, zoboralji és csallóközi népi együttesek bevonásával. A szervező Kovács Gerzson volt (MN, okt.28.).

November 1-jén Püspöki Nagy Péter tartott előadást a Szent István államról (Társadalomtudományi Klub).

2-án vette át az 1989. évi **Bethlen-díjat Turczel** Lajos irodalomtörténész professzor, a pozsonyi magyar tanszék volt vezetője, ugyanekkor **Hites** Krisztófnak, a Magyar Életért és Jövőért Mozgalom elnökének munkásságát Márton Áron emlékéremmel jutalmazták. Turczel Lajos tiszteletére 3-án vacsorát rendeztünk mint tanítványai és tisztelői.

13-i számában a pozsonyi Új Szó méltatta **Maráz** Lászlónak a Magyar Rádióban bemutatott két új rádiós dokumentumjátékát (Visszaút, Akl hűtlen lett a földhöz), melyekben a kitelepített felvidékiek sorsát dolgozta fel.

17-én az Amicus Körrel és a Prágai Sörlovagrenddel közösen nagy sikerű emlékestet rendeztünk **Szalatnai Rezső** tiszteletére. Az emlékest műsorát Ébert Tibor szerkesztette **Két hazában egy igazsággal** címmel, Szalatnai Judit, Kun Ferencz és Selmeczi Elek közreműködésével. Az est szereplői Dobossy László, Czine Mihály, Käfer István, Darvas Iván, Thirring Viola, Horváth Sándor, Gecse Jolán, Szvorák Katalin és Baranyay László voltak (az estről a rádión kívül 30-án a MN is beszámolt Vigh Károlynak Egy felvidéki est margójára című cikkével).

25-én tartotta közgyűlését az **Amicus Kör**, melynek során önálló egyesületté alakultak, elnökké Käfer Istvánt választották, és elhatározták, hogy a továbbiakban is szorosan együttműködnek az RSZ-gel. Ugyanezen a napon a **városmajori** katolikus ifjúság felvidéki és erdélyi költők verseiből **szavalóversenyt** rendezett. Szervező Halzl József, a zsűri elnöke Gecse Jolán volt.

27-én **András Károly**, a kisebbségi kérdés Münchenben élő, felvidéki származású szakértője előadást tartott a Magyarságkutató Intézetben a magyar kisebbségek helyzetének nyugati megítéléséről.

A RSZ nyilatkozatban biztosítja szolidaritásáról a csehszlovákiai forradalomba bekapcsolódó magyar szervezeteket (MN, nov.28.).

28-án **Duray Miklós**, a Csehszlovákiai Magyar Jogvédő Bizottság szóvivője visszatért egyéves amerikai tanulmányútjáról, s erről a TV híradó is beszámolt.

29-én a szlovákiai **Független Magyar Kezdeményezés** három szóvivője, Huncik Péter, Nagy László és Barak László sajtótájékoztatót tartott Filep Tamás lakásán.

Ugyanezen a napon és december 7-én tárgyaltunk **Lezsák** Sándorral az MDF és az RSZ együttműködéséről.

30-án a TV Napzárta című műsorában Duray Miklós, Jeszenszky Géza és Fényi Tibor szerepeltek.

December 1-jén a Közép-Európa Klub magyar-szlovák-cseh találkozóján felszólalt Duray Miklós, Dobos László, Szigeti László és Käfer István (RSZ, Amicus).

4-én **Turczel** Lajos professzor a csehszlovákiai magyar tudományosságról tartott előadást a Magyarságkutató Intézetben. A másnap, 5-én tartott **választmányi ülésünkön** részt vett Duray Miklós, Püspöki Nagy Péter, Popély Gyula, András Károly (München), Turczel Lajos, Hites László (USA) és Hunyady István (Franciaország).

1990. január 12-én az **Amicus Kör** nyilatkozatban fejezte ki azon óhaját, hogy a budapesti Csehszlovák Nagykövetségen és a Csehszlovák Kulturális Központban új, a demokratikus viszonyoknak megfelelő személyi állományt alkalmazzanak, és küldjék haza a munkásmozgalom "veteránjait".

25-én a Várszínház Galériában **Farkas** Vera komáromi művészettörténész megnyitotta **Dudor** István (1949-1987) tragikus sorsú csehszlovákiai magyar festő kiállítását. A kiállítást Luzsicza Lajos szervezte meg.

Február 1-jén tartott választmányi ülésünkön elfogadtuk az 1990 első félévére kidolgozott programot.

2-án a Bohémiabarlang rendezvénye keretében bemutatkozott a **Regio** c. csehszlovákiai magyar kisebbségtudományi szemle és az azt kiadó **Párbeszéd Alapítvány**. Az évente négyszer megjelenő folyóirat megindítását Tóth László kezdeményezte, a szerkesztésben rajta kívül Szarka László, G.Kovács László, Molnár Imre és Filep Tamás vesz részt. A Regiónak októberig három száma jelent meg, a RSz tagjai féláron előfizethetik.

3-án a RSZ küldöttsége **Pitvaroson** (Csongrád megye) barátsági estet tartott kitelepített felvidékiek körében (helyi szervező: **Bucsai** György: a RSZ részéről Kun Ferencz, Vigh Károly, Szabó Andor és Tamáska Péter volt jelen). A jól sikerült találkozóról a Csongrád Megyei Hírlap febr.12-i kiadása számolt be.

7-én "A szabadság közös" címmel - **Pomogáts** Béla, az Erdélyi Szövetség társelnöke kezdeményezésére - magyar társadalmi szervezetek intéztek **üzenetet a román értelmiséghez**. A felhívást a RSZ nevében Kun Ferencz, Selmeczi Elek és Czenthe Miklós írták alá (MN, febr.7.).

8-án a **Tabajdi** Csaba miniszterhelyettes vezetésével működő Nemzeti és Etnikai Kisebbségek Kollégiuma állásfoglalást készített a háború után kitelepítettek, így a szlovákiai magyarok és a hazai svábok rehabilitációjáról.

9-én a Párkány és Esztergom közötti csonka **Mária Valéria** híd újjáépítéséről folyó tárgyaláson vettünk részt Esztergomban. Valamennyi érintett jelen volt, Pozsgay Imre államminiszter pedig jelentésével támogatta az ügyet. Párkányt Himmler György a RSZ-et pedig Simén András, Czenthe Miklós, Selmeczi Elek, Horváth István és Balázs György képviselte (TV Híradó, USZ, febr.26.).

A januári számlanyitás után a **Csehszlovákiai Magyar Kultúráért Alapítvány** megkezdte működését, 15-én jóváhagyta a B.Kiss Tamás vezette titkárság tevékenységét, és kiírt öt pályázatot.

A RSZ működéséről számolt be Kun Ferencz és Czenthe Miklós Kosár Dezsőnek, a NAP c. szlovákiai magyar lap riportörének. A cikk **"Figyelőszolgálat 700 ezer magyarért"** címmel jelent meg 23-án.

24-én Prágában megalakult a **Csehországi Magyarok Szövetsége.** Elnöke **Csémy** Tamás közgazdász, tiszteletbeli elnöke **Rákos** Péter professzor lett, a RSZ, képviseletében Molnár Imre és Tóth László volt jelen (Hét, febr.16.). 27-én a Csehországba deportált magyarság kálváriájáról tartott előadást Molnár Imre.

A RSZ is tiltakozott magyar értelmiségiekkel együtt az ellen, hogy a román kormány korlátozza könyvek bevitelét (26-án, MN). Ugyanezen a napon a komáromi Magyar Területi Színház (**MATESZ**) tartott előadást a Csehszlovák Kulturális Központban. A RSZ nevében Kun Ferencz virágcsokorral köszöntötte a színészeket.

Március 1-jén a Magyar Napló ban megjelent Käfer István cikke: **"Nyílt levél a bizalomért. Tanuljuk meg egymást"** címmel a magyar-szlovák kölcsönösségről.

7-én **Masaryk** születésének 140. évfordulója alkalmából **Dobossy** László, az RSZ elnöke és Ladislav Hejdának prágai filozófus tartott előadást. Ugyanott másnap a Nyilvánosság az Erőszak Ellen (szlovák rövidítése: VPN) tartott sajtótájékoztatót.

10-én **Tótkomlóson** (Békés megye) újra találkoztunk felvidéki kitelepítettekkel. A RSZ képviseletében Kun Ferencz, Szabó Andor, Vigh Károly, Mezey András és Horváth Sándor vett részt, a szép siker pedig főként **Szabó** Zoltán helyi szervezőnek és Szabó Andornak köszönhető. A rendezvénynek másnap a TV Hét műsora 7-8 percet szentelt, melynek során a kitelepítésről szóló egykorú dokumentumfilm-részletet mutattak be.

15-én - immár hagyományosan - megkoszorúztuk **Czuczor Gergely** Múzeum körúti emléktábláját, ezúttal koszorúnkat szlovák nemzeti szalaggal is ellátva, emlékezve a sarlósok híres 1930. évi koszorúzására. Az ünnepségen Szabó András előadóművész Czuczor-verseket, Thirring Viola Janko Král verseket szavalt. A **rozsnyói** március 15-i ünnepségen a RSZ képviseletében Kun Ferencz vett részt (USZ

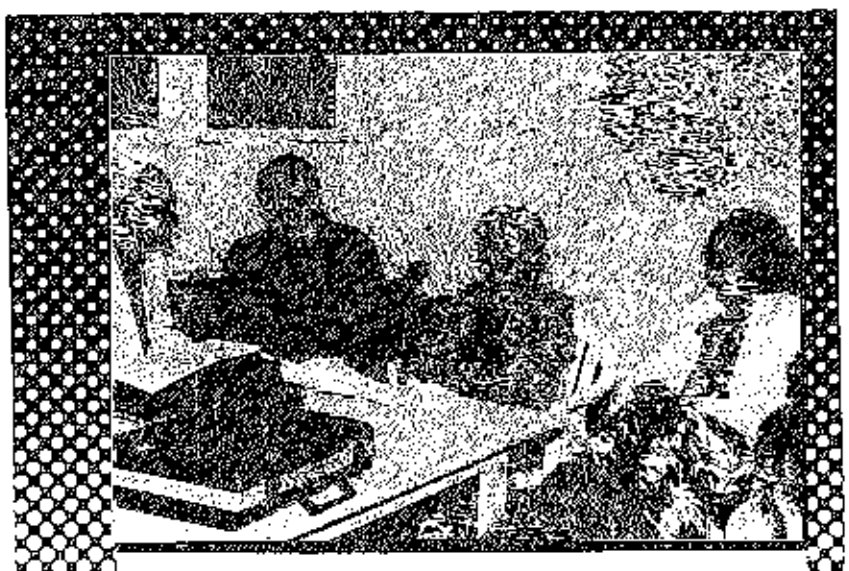

1990. szeptember 6-án meglátogatta szövetségünket Françoise Roy költő és Henriette Bresil, mindketten az Assosiation France-Hongrie tagjai. Françoise Roy a Rhône-Alpes-i Francia-Magyar Társaság alelnöke. Vendégeinket Ébert Tibor köszöntötte: "... Amikor beszéltem nekik szövetségünkről, Françoise mosolyogva közbevágott: Rákóczi Páris grófja volt, szive is Franciaországban van eltemetve. Örömmel elmegyünk magukhoz, talán segíteni is tudunk valamiben." Képünkön: Ébert Tiborné, Françoise Roy, Ébert Tibor és Selmeczi Elek

H. Bresil felvétele

Dunaszerdahelyi megemlékezés

Szeptember 30-án Dunaszerdahelyen a Független Magyar Kezdeményezés kiállítást és nemzetközi tanácskozást rendezett a városból elhurcolt 3 600 zsidó emlékére. Az ünnepségen, **amelynek költségeihez a Rákóczi Szövetség alapítványa 40 000 forinttal járult hozzá,** részt vett **Konrád** György is. "Tegnap Dunaszerdahelyen voltam. Szlovákiában, egy túlnyomórészt magyar mezővárosban, amely a világháború előtt legnagyobbrészt zsidó volt visszamenőleg kétszáz éven át: módos, ortodox, polgárosult közösség, rangos rabbiiskolák, újság, kiadó. Aztán jön a német, magyar, szlovák fasizmus. Háromezret megöl, hatszáz életben marad. Aztán amikor a kommunizmus jön, elmennek Izraelbe, ahol még működik a dunaszerdahelyi hitközség. Voltam a templomukban Jeruzsálemben, magyarul szóltak hozzám a fiatalok is, akik már ott születtek. A kereszténydemokrata **Püspöki Nagy** Péter a szerdahelyi közösség egyéniségéről érzékeny, szép beszédet mondott.

A szlovákiai fakosság nyolcvan százaléka óhajt egy nyelvtörvényt, ami a szlovák nyelv egyeduralkodóvá tételét célozná. A liberális-kereszténydemokrata kormány, félve a földcsuszamlástól, ongedményt tesz a radikális nacionalista Szlovák Nemzeti Pártnak. Csinálnak valamilyen nyelvtörvényt, de hogy »Európa« meg ne haragudjon, kissé hajlékonyabban." (Konrád György: Egy nap hírel, 1990. **október 1.** című írásából. Megjelent a **Beszélő** 1990. október 13-ik számában.)

MOLNÁR IMRE

FŐTANÁCSOS

Új beosztásban dolgozik Molnár Imre történész, a Regio című kisebbségtudományi folyóirat szerkesztője, a Magyarságkutató Intézetének immáron csak volt munkatársa. Molnár Imre augusztusban foglalta el új munkahelyét a Minisztertanács Hivatalában mint a Magyar Kisebbségek Titkárságának főtanácsosa. Személyében a felvidéki magyarság jelenlegi helyzetének és történelmi múltjának alapos ismerője került e fontos posztra. Mindezonáltal azt is tudnunk kell róla, hogy mindig kiállt a hazai szlovákság helyzetének megnyugtató rendezése érdekében is. Molnár Imre egyik alapítója volt és jelenleg is az egyik vezetője a Rákóczi Szövetségnek.

márc.16., Magyar Hírlap, márc.19.).

17-én szövetségünk **egyéves fennállását** baráti fehér asztalnál ünnepeltük meg a budai Szlovák Étteremben, s ezen vendégünk volt Pomogáts Béla, az Erdélyi Szövetség társelnöke.

23-án **szlovákiai magyar** és **hazai szlovák** írók budapesti tanácskozásukon közös állásfoglalást fogadtak el, amely **Keszeli** Ferenc és Michal **Hrivnák** aláírásával "Félelmek és indulatok helyett - egymást segíteni" címmel az Új Szó márc.27-i számában jelent meg.

29-én az Amicus Körrel közös rendezvényünkön a Csehszlovák Kulturális Központban **Käfer István** tartott előadást **"Rákóczi fejedelem hűséges szlovák népe"** címmel. **Szvorák Katalin** a magyar-szlovák közös népdalkincsből adott ízelítőt (MN, ápr.13.). **Firon** Andrásnak cikke jelent meg az Amicus Körről az Élet és Irodalom márc.30-i számában.

A p r i l i s 7-én **csehszlovákiai magyar politikai szervezetek** vezetői tartottak tájékoztatót: Duray Miklós (Együttélés), Szabó Rezső (Csemadok), Tóth Károly (FMK), Püspöki Nagy Péter (Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom). A nagy érdeklődéssel kísért rendezvényen megjelent Csoóri Sándor, Für Lajos, Püski Sándor és Kiss Gy. Csaba; szervezőink Göndöcs László, Szarka László és B. Kiss Tamás voltak (Vasárnapi Hírek ápr.8., MN. ápr.9., Nap ápr.10.).

12-én a Magyar Naplóban megjelent Käfer István alapvető fontosságú cikke **"Nemzetiségből nemzetiség, A szlovákoknak is van Trianonjuk"** címmel (a cikkről a SZER Lármafa műsora május 6-án elismerően nyilatkozott).

19-én részt vettünk a **nagysallói** csata lévai hősi emlékművének megkoszorúzásán. A RSZ-et Kun Ferencz és Szabó Zoltán (Tótkomlós) képviselte (MN, ápr.18., előzetes híradás).

21-én a pápa pozsonyi látogatásával egyidőben a Magyar Nemzetben megjelent alelnökünknek, **Göndöcs** Lászlónak levele **a szlovákiai magyar katolikusok sérelmeiről** (ezt utóbb a Felvidéki Hírvivőben is közöltük).

24-én az 1975-ben indult **Felvidéki Honismereti Kerékpártúra** mozgalomról adott tájékoztatást **Köteles** László (Szepsi) és **Balázs** György a RSZ Honismereti és Ifjúsági Csoportjának vezetője.

28-a és május 1-je között tartotta a nyitrai Juhász Gyula Ifjúsági Klub (JUGYIK) XI. **ghymesi** táborát, az előadók között Püspöki Nagy Péter és Molnár Imre is szerepelt.

M á j u s 2-án a MN-ben megjelent **Vigh Károly** "Szlovákok és magyarok" című cikke, s erre két reagálás is érkezett a laphoz (máj.22, jun.9.).

3-án és 4-én a kassai Thália Színház budapesti vendégfellépésén Beke Sándor rendezésében Richard Nash: "Az esőcsináló" című darabját mutatták be. Az előadást megelőzően Duray Miklós szólt a szervezésünkben Budapestre felutazott tótkomlósi és pitvaresi kitelepített felvidékiekhez (MN. máj.8.; Vigh Károly: Thália papjai Kassáról, ÚSZ, máj.15., Dusza István: Megmérettetés és önbizalom).

4-én a Kossuth Klubban újabb **magyar-szlovák-cseh** értelmiségi találkozóra került sor Szarka **László** szervezésében (Közép-Európa Kör, Amicus Kör).

6-án a rádió **"Vesszőfutások - kényszerlakhelyzetek"** című műsorában a felvidéki magyarság kitelepítéséről emlékezett meg (Szél Júlia szerkesztő, a RSZ részéről Molnár Imre, Szabó Andor, Csáji Attila és Sodky Dezső).

10-én választmányi ülésünkön előkészítettük a közgyűlést, és jóízűen elfogyasztottuk a **nagysallói Csemadok** kiváló házikolbászból és háziborból álló küldeményét.

11-e és 14-e között a Műcsarnokban egyedülálló híradó- és dokumentumfilm-összeállítást mutattak be **"Szlovákia felfedezése. Szlovákia története 1938-1968"** címmel eddig zárolt filmekből, a tiszai Szlovák Államról és 1968-ról. Közreműködött Molnár Imre és Käfer István.

12-én és 13-án a budavári evangélikus gyülekezet küldöttsége Szebik Imre püspök vezetésével meglátogatta a **rozsnyói magyar evangélikusokat.**

16-án **Borsody István** professzor (USA), neves szlovák szakértő előadást tartott a Magyarságkutató Intézetben. Ugyanaznap a **párkányi** FMK Híd-fórumot szervezett a Mária Valéria híd újjáépítéséről, a RSZ képviseletében Simán András és Selmeczi **Elek** jelent meg (MN, máj.16., NAP, jún.26.). Ezen a napon tartott előadást **Érsekújvárott** Käfer István Rákóczi szlovák vonatkozásairól és újvári élményeiről.

17-én **Hites Kristóf** (USA), a Cseh-Szlovákiai Magyarok Nemzeti Bizottmányának (CSMNB) elnöke volt a RSZ választmányának vendége. Ezen elhatározatott, hogy a CSMNB **Kettős Járom Alatt** című lapja egyesül a **Felvidéki Hírvivővel Rákóczi-Hírvivő** új címmel. Ugyanaznap Molnár Imre a **pécsi** Értelmiségi Klubban tartott előadást a szlovákiai magyarok kitelepítéséről.

22-én a RSZ **közgyűlésén** a vezetőség beszámolt szövetségünk eddigi munkájáról, majd a tagság a tisztújítás során új vezetőséget választott. Az idős kora miatt visszavonuló Dobossy László utóda - az új elnök - **Helzl József** mérnök lett.

23-án a **Társadalomtudományi** Klubbal közösen **Esterházy János-emlékestet** tartottunk Molnár Imre, Sinkó Ferenc, Göndöcs László közreműködésével. Felszólalt **Szentlvány** Gábor (USA) is, akinek angol nyelvű Esterházy-monográfiája nemrég jelent meg a CSMNB támogatásával.

25-én **Nyitraújlakon** az Esterházy-család sírkertjében koszorút helyezünk el a szlovákiai magyarság mártír vezetőjének emlékére.

26-án a Szlovák Filmhét keretében vetítették Peter Jaroš: **Az ezer-éves méh** c. híres szlovák nemzeti regényből készített filmet.

31-én **"Magyar tudományosság Csehszlovákiában"** címmel Egyed Albert és Tamóczy Mariann tartottak referátumot a Magyar Kisebbségvédelmi Egyesület rendezésében.

J ú n i u s 1-eje és 4-e között Honismereti és Ifjúsági Csoportunk **Fertő-tó** menti kerékpártúrán vett részt Balázs György és Simán András vezetésével.

7-én új választmányunk megtartotta első ülését.

11-én Alapítványunk kuratóriuma elbírálta az április óta beérkezett pályázatokat.

Júniusban megjelent szövetségünk lapja, a **Felvidéki Hírvivő**, Selmeczi Elek felelős szerkesztésében 8 oldalon és 1000 példányban.

25-án a Látluk-hallottuk c. rádióműsorban a szerkesztők, Molnár Imre, Filep Tamás és G.Kovács László bemutatták a **Regőt**.

J ú l i u s első felében magyarországi szakmai gyakorlaton részt vevő szlovákiai magyar orvostanhallgatókkal találkozott Kun Ferencz és Simán András.

3-a és 9-e között a Honismereti és Ifjúsági Csoport **őrségi** kerékpártúrát szervezett.

14-e és 21-e között a **szepességi** XVI. felvidéki honismereti kerékpártúra során találkoztunk a cipszerek és a ruszinok képviselőivel. Túravezető Kötelés László (Szepsi) volt.

20-án és 21-én **zselizi gimnazisták** látogattak Budapestre, útjukat Kun Ferencz szervezte. Ugyanő dr.Zöld Ferenccel és Szabó Zoltánnal együtt több száz iskolai tankönyvet juttatott el közép-szlovákiai magyar iskolákba.

A u g u s z t u s 5-étől 12-éig rendezték meg a **Honismereti Ifjúsági Tábort** (HIT) a Révkomárom melletti Örsújfalun.

18-án elnökünk, Selmeczi Elek **Érsekújvárott** a város török alóli felszabadulásának 305. évfordulójára rendezett ünnepségen találkozott és tárgyalt Sidó Zoltánnal, a Csemadok elnökével.

Ugyanaznap Földváriné Czibula Irén szervezésében **Nagybánhegyesen** (Békés megye) találkoztak a kitelepített és az otthon maradt vágfarkasdiak. Ezen Duray Miklóson kívül Boross Zoltán, Horváth Sándor, B.Kiss Tamás, Szabó Andor és Vigh Károly jelent meg.

23-án ülésezett az MDF Kisebbségi Bizottságának felvidéki szekciója. Másnap a határontúli magyar történettudomány képviselői találkoztak a Történettudományi Intézetben, a Felvidéket **Popély Gyula** és Püspöki **Nagy Péter** képviselte. Ugyanaznap jelent meg a **Szabad Földműves** c. szlovákiai magyar lapban Korcsmáros László interjúja Czenthe Miklóssal "Az együttélés törvényét tisztelve. Mit kell tudni a Rákóczi Szövetségről?" címmel.

25-én a Rimaszombati Járási Művelődési Táborban (**Kurincfürdő**) **Gecse Jolán** előadóművész szerepeti irodalmi estjével. Rajta kívül a RSZ részéről megjelent Czenthe Miklós is (ő meglátogatta az egyidejűleg szervezett helyi magyar cserkészlábort is).

30-án a Magyar Kisebbségek Titkárságán Molnár Imre kormánytanácsossal és Varga Györggyel, új prágai nagykövetünkkel megbeszélést tartottunk.

CZENTHE MIKLÓS

ŐT LEGALÁBB A SZÜLŐHELYÉRE TELEPÍTETTÉK

Sátoraljaújhelytől keleti irányban néhány kilométerre, a trianoni határ túlsó oldalán, a Bodrog partján találjuk **Borsit**, II. **Rákóczi Ferenc** szülőhelyét. A múlt század utolsó évében ezen a tájon járt a Monarchia-kori Magyarország legendás hírű miniszterelnöke, **Wekerle** Sándor, s ekkor írta e sorokat a Fejedelem szülőházáról: **"A fejedelmi családnak nem nagy, de érdekes kastélya ősi fák árnyékában ma is fennáll, csakhogy külső díszétől megfosztva gazdatiszti lakásul s gazdasági raktárul használtatik. A kastély egyik oldalába illesztett díszes, föliratos emléktáblával a Rákóczi-éremnek a felirat mellett alkalmazott két domború képével örökítette meg a hely történeti nevezetességét a kegyeletes közérzület."**

A "kastély", amely alig nagyobb egy vidéki kúriánál, azóta tovább pusztult. Az "ősi fák" helyét ma gyom és szemét foglalja el. Az emlékhelynek kijáró megbecsülést napjainkban már csupán az előtérben látható, a zólyomi várból idetelepített **Rákóczi-szobor** kapja meg.

Négyszemközt a Kisgéresből elszármazott George M. Adorjányval, a kanadai kormány kereskedelmi főtanácsosával

A teljes interjú a pozsonyi VASÁRNAP című hétvégi magazin 1990. augusztus 12-i számában jelent meg.

Az utóbbi évtizedekben dr. George M. Adorjány mint pénzügyi és kereskedelmi szakember mind az őt világrészen megfordult. Legutóbbi munkahelye a kanadai Alberta Állam minisztériuma volt, ahol 1977-tól 1990 májusáig gazdasági-kereskedelmi és fejlesztési miniszterhelyettesként dolgozott. A legutóbbi négy év folyamán főleg Tajvanra, Dél-Koreára, Japánra, valamint az NSZK-ra koncentrálta figyelmét. Nyugdíjba vonulásával korántsem fejezte be aktív munkásságát. A kormány három évre szóló szerződést kötött vele, kinevezte európai kereskedelmi és befektetési főtanácsosának. Lapunkban ebben a tisztségében nyilatkozott, első kelet-európai útja kezdetén.

- Engedje meg, hogy mindenekelőtt leszögezzem: mindnyájan nagy szimpátiával figyeljük azokat a változásokat, amelyek Középkelet-Európában elkezdődtek - mondta Adorjány úr.

- A fejlemények alapján a miniszterelnökség Kanadában úgy döntött, hogy Európát külön kell kezelni, s jó lenne, ha ezt az egész ügyet egy olyan ember venné kézbe, aki ismeri ezt a régiót, aki csaknem anyanyelvi szinten tud szót érteni az itteni emberekkel. Nos, a választás rám esett.

Önnek tehát vannak európai kötődései?

- Természetesen. Az édesapám Kisgéresen volt református lelkész. Világszemléletem ehhez a bodrogközi faluhoz köt. Itt éltem le gyermekéveimet. Különben Kárpátalján, Nagybereznán születtem, ahol nagyapám járásbíró volt. Édesapám egyébként Erdélyből menekült Nagybereznára. A gimnázium első négy osztályát Kassán végeztem, majd Sárospatakon érettségiztem, és egyetemi tanulmányaimat Debrecenben kezdtem el. A háború alatt orosz fogságba estem, és csak 1948-ban engedtek haza. Itthon a jövőt elég kilátástalannak ítéltem meg, ezért Cheban keresztül kiszöktem Németországba, onnan pedig Svájcba mentem, ahol a református egyház támogatásával elvégeztem az egyetemet. A jogi doktorátus megszerzése után Ausztráliába vándoroltam ki, ahol az Egyházak Világszövetségének a megbízásából a bevándorlási iroda vezetője lettem. Később - szintén az egyház javaslatára - az ENSZ gazdasági és műszaki segítséget nyújtó osztályára vettek fel. Legtöbbet Indonéziában dolgoztam. Az oltani szigetek többsége akkoriban szabadult fel a gyarmati sorból.

Európa középső és keleti része iránt megnőtt az érdeklődés, ami alighanem ahhoz is elvezet, hogy a beruházni akaró tőkések között versengés alakul ki a jobb pozíciók megszerzéséért. Látja már ennek valamiféle jeleit?

- Az természetes, hogy most már több szakember látogat el ebbe a térségbe. Úgy tapasztaltam, hogy itt mindenki számára bőven akad lehetőség és hely, de ha jól megfigyelte, eddig valóban komoly segíteni akarás Németországon kívül csak Amerikából és Kanadából érkezett.

Mi motiválja a kanadai érdeklődést?

- Nézze, mindenekelőtt azt kell leszögezni, hogy Kanadának nagyhatalmi törekvései eddig sem voltak, és most sincsenek. Nos, ez az érem egyik oldala. A másik pedig az, hogy Kanada lakosainak csaknem a kilencven százaléka európai származású, tehát még a második és a harmadik nemzedéket is erős szálak kötik az öreg kontinenshez. Magyarországnak és Lengyelországnak már 40-40 millió dollárt adtunk az infrastruktúra fejlesztésére.... mi számos terv közös kivitelezését tudjuk felajánlani, csúcstechnológiával segíthetünk, hajlandók vagyunk együttműködni a szakképzésben, a tudományos kutatómunkában.

Közös vállalatok létesítése esetén milyen garanciákra van szükségük?

- Itt Kelet-Szlovákiában is két olyan gyárat láttam, amit korszerűsíteni, bővíteni lehetne. Ehhez persze meg kell teremteni az alapfeltételeket. Tudja, amikor japánok, koreaiak vagy németek eljönnek Kanadába, nemcsak azt kérdezik, hogy milyen az úthálózat, mennyibe kerül az energia, hanem azt is, hogy milyen a közoktatás, milyen a közhangulat, hogyan fogadnak be egy idegent. És ezek lényeges dolgok! Megdöbbenéssel tapasztaltam itt olyan jelenségeket, amelyek meggyőződésem szerint elkedvetlenítik a nyugatiakat. Jártam egy gyárban, ahol a dolgozók 97 százaléka magyar, de egyetlen magyar felirat sem lát-

tam ott. A világon nincs olyan biztosító, amelyik hajlandó lenne ott biztosítást kötni! Nálunk abban az üzemben, ahol több az olasz alkalmazott, ott olaszul, ahol a török, ott törökül vannak kiírva a munkavédelmi figyelmeztetések. Amit a bényi Tisza vendéglőben láttam, az már egyenesen nevetséges. A főnök a személyzet és szinte mindenki magyarul beszélt, de a tányérokon csak szlovák, és orosz felirat van, az étlap szlovák és a főnök így szól oda a pincérnek: "Hozzon a vendégnek egy bulharskyt!" Esküszöm, ha erről valaki filmet készítene, vagy a Spiegel írna róla, az egész világ ezen röhögne. Persze, mindez korántsem ilyen vicces, ha komoly nyugati együttműködést akarunk kiépíteni. A sajtóból látom, hogy az országban kiéleződött a cseh-szlovák ellentét, s vannak, akik a nemzeti kisebbségeket is korlátozni igyekeznek emberi jogaikban. Ezek a dolgok igen veszélyesek, kulturális, politikai értelmiségre vallanak, s csökkentik az üzletkötési esélyeket. Egy példát is felhozhatok, jóllehet innen, de úgy vélem, jó arra, hogy felnyissam a szemeket. A japán Suzuki cég Spanyolországban, Vigo környékén - ahol baszkok élnek - már félig felépített egy gyárat, amikor úgy döntött, inkább Magyarországra telepíti az üzemet. Nem akarták kitenni magukat annak a veszélynek, hogy elrabolják valamelyik vezetőjüket, vagy ami még rosszabb: azzal vádolják őket, hogy a baszkok oldalára álltak. Sovinizmus, nacionalista villongások sajnos a világ egyes helyein még előfordulnak, de ha megnézzük, hogy az ilyen helyeken mennyi pénzt fektetnek be a külföldi tőkések és mennyit egy kiegyensúlyozott, kulturált térségben, akkor ezen érdemes elgondolkodni...

Mélységesen egyetértek Önnel, s merem remélni, hogy ez az ország végül is nem lesz elfogult, sötét erők áldozata. Optimizmusra az ad okot, hogy az első szabad választásokat az a párt nyerte meg, amelynek európai formátumú egyéniségei, józanul gondolkodó politikusai vannak.

- Ezt én nem vonom kétségbe, s magam is bennük, nem pedig a szélsőséges, nacionalista sovinisztа nézeteket valló csoportokban bízom. Én már minden világrészen dolgoztam. Meg kell mondanom: a világ még sohasem szimpatizált ennyire Európának ezzel a részével, mint most. A lehetőségek szinte határtalanok, de tudni kell élni vele.

Ön Budapestről érkezett Szlovákiába, holnap pedig már Varsóba utazik. Hogyan összegezné eddigi tapasztalatait?

- Lengyelországban a kormány huszonöt tárgyalást készített elő számomra, s Magyarországon is volt már néhány komolyabb megbeszélésem. Csehszlovákiában nemrég alakult meg a kormány, s ezért érthető módon most a legalapvetőbb tennivalók elvégzésével vannak elfoglalva, de Varsóból visszatérek Prágába, s biztos vagyok benne, hogy hasznos eszmecserét kezdünk.

SZASZÁK GYÖRGY

LISZT FERENC és a koronázóváros

"Az Önök városának és közönségének örökké hálás maradok, mert itt, Pozsonyban dőlt el a sorsom." (Liszt Ferenc)

A gyermek Liszt mindössze kilencéves volt, amikor először lépett fel Pozsonyban, mégpedig **Esterházy** Mihály palotájában, a **Ventur** utcában, nem messze a Mátyás király alapította Academia Istropolitana épületétől, néhány lépésnyire attól a háztól, ahol a hétéves **Mozart** hangversenyezett 1762-ben.

xxxVárosunk régebben is, később is, a nagy zenészeknek valóságos Mekkája volt. Dolgozott benne **Haydn**, s az ő **La contenira** című operáját a **Grassalkovich**-palotában mutatták be. A **Káptalan utcá**ban született **J.M. Hummel**. Maga **Beethoven** 1796-ban látogatta meg a várost **Klein** Henrik vendégeként. Növendéke lett az a Babette Keglevich, akinek később Es-dur (Op.7.) című zongoraszonátáját ajánlotta pozsonyi tartózkodásának emlékeként. Johannes **Brahms** többször is járt Pozsonyban. A dómmal szemben lakott évekig **Mahler** Gusztáv, Richard **Strauss** a színházban Mascagni operáját vezényelte. Pozsony szülötte **Dohnányi** Ernő. A klarissza templomában orgonált a diákmiséken **Bartók** Béla, s a mellette lévő főgimnáziumban érettségizett. **Rubinstein, Nedbal**, Erkel László... és még sokan mások működtek és feléptek Pozsonyban. Igen, századok zenei sugarai áradtak ki onnan máig ható erővel...

Liszt Ferenc később is - tizenhatszor - járt Pozsonyban. Visszavisszatért barátaihoz, a zenekedvelő családokhoz, a postalgazgató **Vrabelyhez, Palugyaiékhoz**. Az **Albrecht** család lakásának falán ott függött - ajánlásával - nagyméretű rézkarcos arcképe. Barátja volt a művészetrajongó mecénás, a város levéltárosa, **Batka** János. Liszt rendre dirigált, bemutatta műveit. Részt vett a közadakozásban: nagy pénzösszeggel és hangversennyel járult hozzá J.N. Hummel szobrának elkészítéséhez. A pozsonyi polgároktól sohasem volt idegen - nyilván ma sem az - az egészséges lokálpatriotizmusból fakadó hagyományápolás. Erre predesztinálja a várost történelmének, művelődésének és földrajzi fekvésének minden adottsága, múltja és jelene. A **Liszt-kultusz** már több mint egy évszázada jelen van, gazdagítva Pozsony művelődéstörténeti életét. Tisztelet és hódolat ez, de több is annál. Liszt gyermekkori szereplése még csak egy zártkörű zenei estén ragadta magával a jelenlévőket, pártfogásra felkesítve néhányukat, megsejtve benne a zsenit, és szinte elindítva őt pályáján. Ama második - 1838. november 18-i pozsonyi látogatása már óriási eseménynek, városi, megyei, sőt nemzeti felbuzdulásnak bizonyult. Pozsony akkor már tudatosan kereste a baráti kapcsolatot a mesterrel. E barátság sokoldalú ápolásából mind a világhírű zeneszerző zongoraművész, mind a város polgársága sokat merítettek, s mindkét fél önzetlenül tette ezt. És Pozsony muzsikusai, zeneegyesületei és a Szent Márton-székesegyház ének- és zenekara sűrűn és magas színvonalon bemutatták Liszt műveit. A városi Liszt-kultuszt a már említett Batka János alapozta meg. Az ő személyes kapcsolatának, tág ívű európai műveltségének és szívós szervezőmunkájának köszönhető, hogy Pozsonynak a művész iránti érdeklődése sohase lankadt. A Batka-féle örökséget átvette a város polgársága, s mindmáig hívon őrzi és ápolja azt. Már 1873-ban működött a koronázóvárosban egy Liszt-klub. Ez az ötvenéves jubileumra és a mester budapesti megünneplésére folyó országos előkészületek közepette alakult meg. Pozsony kiváló fiának, **Schielcher** Lászlónak a vezetésével a Liszt-klub ma is működik.

Hazánk legészaknyugatibb csücskében, Rajka község gótikus templomában emléktábla hirdeti, hogy a faluban halt meg Lisztnek név szerint ismert legrégibb apai felmenő ági rokona, a dédapja, s ugyancsak ott született a nagyapja. Rajkáról jóformán belátni Pozsonyba: szép időben szinte kamyújtásnyira kerül hozzá királyaink négytornyú vára, a várból pedig jól látható Rajka templomtornya: de Liszt szülőfaluja, Doborján (Raiding) sincs messze Pozsonytól, légvonalban alig negyven kilométerre. E három helység amolyan miszlikus háromszöget alkot. Egy pozsonyi szlovák muzsikus barátom azt mondta nekem, hogy a város zenei vérkeringésében ma is Liszt zenéje az oxigén.

Liszt Ferenc bronzszobra szorényen húzódik meg a pozsonyi dóm-hoz vivő lépcsők egyik mélyedésében. Alatta vaskoltavonalakon vashanglegyekből az **Esztergomi mise** főtémája.... Sokszor elnézem, s midőn arrafelé sétálok, el is dúdolgatom.

ÉBERT TIBOR

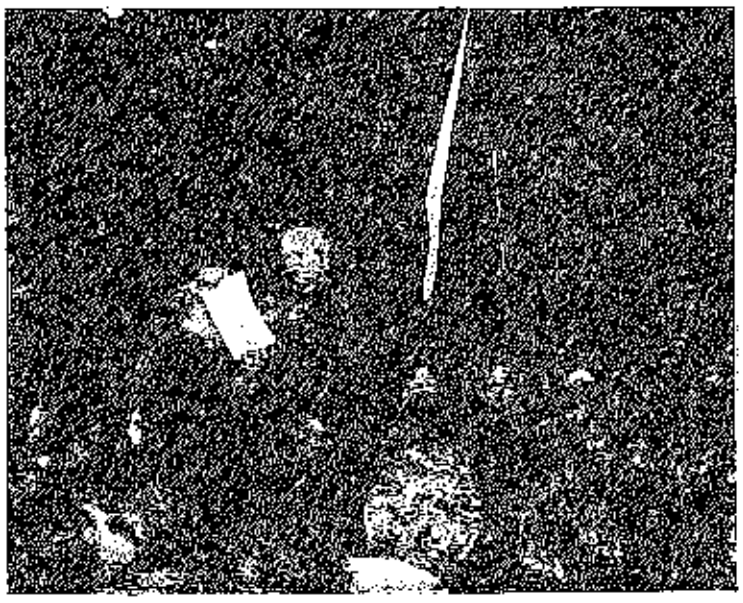

A "szelíd" forradalom eseményeiből: 1989. november 22-én az esti órákban **Grendel** Lajos beszél a pozsonyi tüntetőkhöz (Gyökeres György felvétele)

NYÍLT LEVÉL

Csehszlovákia Szövetségi Gyűléséhez és a Szlovák Nemzeti Tanácshoz

A november 17-e óta bekövetkezett politikai pezsgés sok zavaros és meggondolatlan törekvést is felszínre hozott. Ilyennek tartjuk azokat az elképzeléseket is, amelyek azt javasolják, hogy Szlovákia váljon ki Csehszlovákiából, és a szlovák nyelvet nyilvánítsák hivatalos államnyelvvé.

Megítélésünk szerint semmi értelme, hogy ezekről a kérdésekről bárki tárgyaljon anélkül, hogy ne ismerné a valós helyzetet.

Felkérjük a szövetségi, valamint a szlovák parlamentet, hogy bízzanak meg egy **független szakértő testületet**, amely az együttmaradásnak, illetőleg a szétválásnak és a hivatalos államnyelvnek a gazdasági előnyeit vagy hátrányait szakszerűen felmérni és felbecsülni, s azt a tanulmányt a nyilvánosság elé tárni, avégett, hogy a szakszerűség, ne pedig a dilettantizmus győzedelmeskedjen.

Ugyanezeket az alternatívákat a nemzetközi jog és a Csehszlovákia által aláírt nemzetközi szerződések szempontjából is felül kellene bírálni, s az eredményt a legszélesebb nyilvánosság elé kellene tárni, hogy bárki áttekinthesse a várható következményeket. Felfogásunk szerint államunkban a **népszuverenitás** elvének kell érvényesülnie. Úgy gondoljuk, hogy a **nemzetállam** eszméje, amely a XIX. században született, **anakronizmussá vált.**

Amint államnyelvről kezd beszélni valaki, az máris lehetővé teszi, hogy a nemzeti kisebbségek nyelvét hátrányosan megkülönböztesse. Ezen keresztül egyenes út vezet a nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok diszkriminációjához.

A Szlovák Köztársaság ugyanúgy a mi szülőföldünk, mint a szlovákoké is, és elvi szinten nincs jelentősége annak, hogy milyen az anyanyelv szerinti megoszlás.

Mi valóban **együttélésre** vágyunk, s ezért támogatjuk azt a törekvést, hogy a nemzeti kisebbségek és etnikai csoportok minél tökéletesebben sajátítsák el a szlovák nyelvet. Mint ahogy azt is szívesen vesszük, ha a szlovákok önszántukból sajátítják el a mi nyelvünket. Ez csak kölcsönös gazdagodásra és az előítéletek eltávolítására vezethet.

A pártállamot felszámoltuk, és mindenki felfelegzett, mivel egy totalitástól szabadultunk meg. De nem kívánunk nyelvi totalitást sem!

Európába igyekszünk, s ez az Európa soknyelvű, és annak a földrésznek egyetlen olyan állama sincs, amely ne volna többnyelvű. Az államok egységét a nyelvi kizárólagosság is destabilizálja.

Ezért tartjuk fontosnak, hogy mindezeket a kérdéseket a **közgazdaságban és a nemzetközi jogban járatos szakemberek vizsgálják** felül, s eredményeik minél szélesebb körben elterjedjenek, hogy közmegegyezés alakulhasson ki ezekben az érzékeny kérdésekben is.

Megtörténhet, hogy a többség leszavazza a kisebbséget, de attól egy rendszer még nem lesz demokratikus. Hitünk szerint a demokrácia a kisebbségek számára teljes megelégedést nyújthat anélkül, hogy bárkinek félnie kellene az elszigetelődéstől.

Minden nyelv az emberek közötti kommunikációt szolgálja, s minden kultúra az államot is gazdagítja.

Kassa, 1990. augusztus 7.

A Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom és az Együttélés politikai mozgalom kassai szervei és szervezetei.

Több szlovák, román stb. nyelvű adás a magyar rádióban

Szeptember 4-étől tovább bővült az országosan sugárzott nemzetiségi rádióműsorok adásideje. Az eddigi kettő helyett hetente hat napon át - hétfő kivételével mindennap - sugározzák a szegedi stúdió szlovák és román nyelvű, húsz-húsz perces nemzetiségi műsorát a Bartók Rádió hullámhosszán. (Ugyanezen a hullámhosszon jelentkezik a pécsi körzeti stúdió német és szerbhorvát nyelvű adása.) A szlovák nyelvű adás 18 órakor, a román 18.20-kor, a szerbhorvát 18.40-kor, a német 19.05-kor kezdődik. A műsorok - ellentétben az eddigi gyakorlattal - az ország minden pontján hallgathatók.

ÚJ APÁT JÁSZÓN

Jan **Sokol** érsek augusztus 18-án a **nagyszombati** egyetemi templomban - a mai érseki székesegyházban - átadta az apáti jelvényeket a jászóvári premontrei kanonokrend renei gyűlésén apátnak megválasztott tőtisztelendő **Bartal Károlynak**, egyházi nevén: **Tamás apátnak**. Az egyházi szertartáson számos hazai és külföldi püspök, egyházi személyiség és több szerzetesközösségnek a képviselője, valamint szép számmal hívők vettek részt.

A tábla szövege:

Állandósított pont,

amelyet nagyon pontos műszeres méréssel végeztek el Ausztria és Magyarország területén a hosszúsági és szélességi fokok meghatározásával Európában.

1887

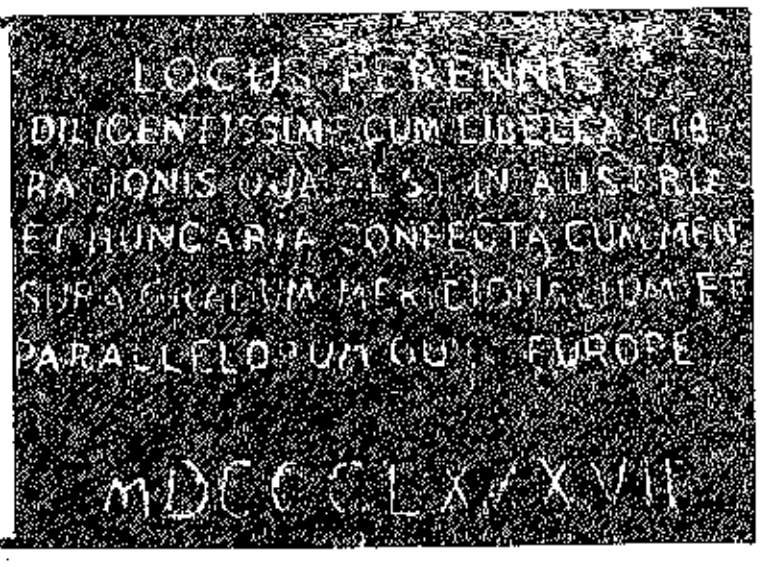

EURÓPA KÖZEPÉN

A kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) rahói szervezetének meghívására Európa közepén jártunk. Európa közepe Kárpátalján van, Rahótól mintegy 15 km távolságra, délre. Még a Monarchia idején állították fel azt az obeliszket, amelynek latin felirata ezt mai napig is tudatja. Európa közepén ruszinok, ukránok ukránok, magyarok élnek.

Európa közepén a Tisza csodálatos, szűk völgyben kanyarog, hűséges kísérője egyik felén a vasút, másikon az országút.

Európa közepén az elmúlt négy és fél évtized alatt a magyarok gyakran hallhatták: ukránul beszéljen, aki ukrán kenyeret eszik.

Európa közepén a Kárpátok hegyvonulatai a házak tövénél kezdődnek, a napfényben havas hegycsúcsok szikráznak. Európa közepén lassan elfelejtik anyanyelvüket a rahói, terebesfehérpataki, gyertyánligeti, körösmezei s környékbeli magyarok.

Európa közepén az idősebbek - a nagyszülők - még tisztán, helyesen beszélnek magyarul, magyar iskolákba jártak, templomaikban magyarul hirdették az Igét. Európa közepétől 3-4 km-re még ma is vasfüggöny, műszaki zár szab ketté falut, templomától és temetőjétől megfosztva az egyik felet, mindkettőt rokonaitól, felebarátaitól.

Európa közepén a közép korosztálybéli magyarok bár érthetően, de sok hibával beszélnek anyanyelvükön, ragokat, végződéseket tévesztenek, mondatszerkesztésük hibás.

Európa közepén a vasfüggöny és műszaki zár által elkerített Tisza medrében a korábbi híd árva, csupasz pillére meredezik. 45 éve nem köt össze falut, sem partokat, sorsokat, embereket...

Európa közepén a gyerekek nagy része (a vegyes házasságokból származók többsége) egyféle keveréknyelven beszéli a magyart, beszédüket nehezen érteni.

Európa közepén a magyaroknak nincs magyar nyelvű óvodájuk, iskolájuk. Faluk, városok, utcák, terek, intézmények neveit ukránul olvassák.

Európa közepén a magyarokban ma egyre nő az igény anyanyelvük használatára.

Európa közepén ma már ukránok, ruszinok részéről is segítő szándék övezi a magyar kezdeményezéseket. Európa közepén, Rahón és Körösmezőn is megalakult a KMKSZ helyi szervezete. Rahón ma még-csak fakultatív módon, de magyarul is tanulhatnak a gyerekek. Rahón a magyarok kábeltelevíziós társaságot alakítottak, hogy a magyar televízió adásait is venni tudják.

A rahói, körösmezei, gyertyánligeti, terebesfehérpataki magyarok gyermekeiket az anyaországba küldik nyáron, hogy anyanyelvükön tanulhassanak, magyar családoknál tölthessenek egy-két hetet, magyarságuk megerősödjön, anyanyelvi tudásuk gyarapodjék.

A Rákóczi Szövetség Honismereti Csoportja, Balázs György és Simén András barátjainak köre, a Csehszlovákiai Magyar Kultúráért Alapítvány anyagi támogatásával megszervezte a kárpátaljai gyermekek 3 hetes táborozását az augusztus 6-a és 26-a közötti időre. S ha egy igazán jó ügy egyszer beindul:

- akkor a szentendrei r. k. plébánia Karitász szervezete, Écsi Gábor káplánnal az élen, elintézi, hogy a gyermekeket családoknál helyezzék el 2 hétre,
- a szentendrei Petőfi Kulturális és Hagyományőrző Egyesület elnöke, Kun Csaba, ingyen felajánlja az egyesület székházát az egyhetes nyelvi táborozás céljára,
- a szentendrei ETI sportköre programszervezésen kívül anyagi támogatást is ad a programokhoz,
- a Magyarok Világszövetsége mellett működő Anyanyelvi Konferencia Védnökségének elnöke, Bartos György, ingyen ad minden gyermek számára 3-3 nyelvkönyvet,
- az esztergomi Grantours ingyen szervez szállást, programot, s tart idegenvezetést a gyermekek számára,
- az esztergomi Várszínház meghívja a táborozó gyermekeket az egyik esti előadására,
- jószomszédunk ingyenes állatkerti, vidámparki s nagycirkuszba szóló belépőkkel lep meg,
- a Medicor Klub anyagilag is támogat egy-egy általa szervezett programot,
- mindig minden megoldódik (rossz filmvetítő helyett valaki hoz egy jót, kiderül, hogy közöttünk mesterszakácsok akadnak, sőt, idegenvezető, játékmester is kinevelődik körünkből)...
- és még sorolhatnánk az intézményeket, melyek teljes szívvel, odaadással vállalják a kárpátaljai gyermekek magyarországi tartózkodásának "terheit".

Bilics Éva, a KMKSZ rahói szervezetének elnöke, a rahói és környékbeli magyarok fáradhatatlan, ötletekkel, tettekkel teli szellemi vezetője így összegezte tapasztalataikat: "Legelőször is szeretnénk mégegyszer köszönetet mondani mindnyájuknak, azért a sok szépért, szeretetért és munkáért, amiben részünk volt az itt eltöltött három hét alatt. A gyermekeknek, de nekünk felnőtteknek is, felejthetetlen élményekben volt részünk.

Sokat tanultunk maguktól."

BALÁZS GYÖRGY

A REGIO című folyóirat 1990. január havában jelent meg első alkalommal.

Munkatársai politikai meggyőződésüktől és állampolgárságuktól függetlenül szándékoznak összefogni a szétszórt és rendezetlen csehszlovákiai magyarságkutatást, s így kívánnak hozzájárulni a kisebbségi lét elméleti kérdéseinek, a térség történelmi fejlődéséből adódó problémáknak tárgyilagos tisztázásához. Kérjük a Rákóczi Szövetség tisztelt tagjait, hogy támogassák előfizetésükkel ezt a magas színvonalú kisebbségtudományi szemlét. A REGIO negyedévenként jelenik meg, a Rákóczi Szövetségünk tagjai féláron - 520,- Ft helyett 260,- Ft-ért - fizethetik elő az évi négy számot. Megrendelésükön okvetlenül tűntessék fel Rákóczi Szövetség-i tagságukat.

A REGIO szerkesztőségének címe: 1068 Budapest, Gorkij fasor 38. I. em.34. Telefon: 121-1120/75.

A szentendrei művelődési tábor - 1990

A Rákóczi Szövetség, a Városmajori Katolikus Ifjúsági Csoport (VKICS) és az Energiagazdálkodási Intézet közös szervezésében szeptember 1-eje és 9-e között második alkalommal rendeztünk **művelődési tábort** Szentendrén a szomszédos országokban élő magyar egyetemisták számára. Míg azonban tavaly csupán húsz felvidéki főiskolás tudott eljönni, az idén csaknem hatvanan jöttek, felerészben a Felvidékről, illetőleg Erdélyből. A kárpátaljaiak közül ezúttal sajnos csak egy embernek sikerült eljönnie. A VKICS meghívására művelődési táborunk programjába bekapcsolódott tizennégy **sepsiszentgyörgyi** - nagyobbrészt középiskolás - fiatal is. Ők egy vetünk kapcsolatban álló ottani katolikus közösségnek a tagjai.

A tábor öt munkanapja kemény munkát rótt a táborozókra, hiszen - egyetlen szabad délelőttöt leszámítva - mindennap délelőtt és délután különféle előadásokon és kulturális programokon kellett részt venniük. Nagy örömünkre a kormány két minisztere és egy államtitkára - nagy elfoglaltságuk ellenére - szintén eljött a táborba. **Jeszenszky Géza: Magyarország külpolitikája, különös tekintettel a magyar nemzeti kisebbségek kérdésére** címmel tartott előadást. **Für Lajos** pedig **hazánk katonapolitikai koncepciójáról** beszélt, de mint ő mondta, csak mellékesen. Sokkal inkább azért jött, hogy kifejezze személyes elkötelezettségét a magyar nemzeti kisebbségek ügye iránt. Közvetlen barátI szavai nagy hatást tettek minden jelenlévőre. **Katona Tamás** a **nemzetiségek 48-as szerepéről** tartott fölöttébb ízes és érdekes, sok humorral fűszerezett előadást.

Már a tavalyi táboron elhangzott ama kívánság, hogy jó volna a **kereszténység** tárgykörében is előadókat hívni. Ezt a célt szolgálta Püspöki Nagy Péter, Bolberitz Pál és Semjén Zsolt meghívása.

Bolberitz Pál teológus professzor a magyar katolikus egyháznak a háború utáni négy keserves évtizedéről beszélt, kiemelve Mindszenty József bíboros hitvalló életét, kálvárláját. Semjén Zsolt, a Kereszténydemokrata Néppárt politikai főtitkára a magyar kereszténydemokrácia helyzetéről és külföldi kapcsolatairól tartott előadást.

Püspöki Nagy Péter először Szent Istvánról beszélt, de azután a hallgatóság a szlovákiai Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom (MKDM) témájára terelte a beszélgetést, lévén Püspöki Nagy ennek a szervezetnek a főtanácsadója. A vele való hatórás (!) együttlét nemcsak egy emlékezetes beszélgetésnek az örömével ajándékozta meg a jelenlévőket, hanem egy jövő nyári tervvel is: az MKDM tátrai táborozásra és a keresztény világnézet és a kereszténydemokrácia tárgykörében tartandó konferenciára hívja meg a magyar főiskolások egy csoportját. Ez annál is örvendetesebb, mert a beszélgetésekből kitűnt,

---

Peredi Varga László

Felelet vízrajzból

Ott, hol a legszebb kék, a szepesi ég ragyog rád,
ott ered a Hernád.
Onnan tart délre,
s mire Kassához ér le, a Malomárkon túl a zaja elcsitul,
hogy mikor a gótivek felett
a nagyharang üt éjfelet,
semmi se zavarja a szent kriptában nyugovók álmait.
Északon fenn a Poprád, a hűtelen folyó.
Ez a szerény Rima. Ez pedig a Sajó,
mit láttam kristályérként, hol tiszta tükrére cser hajol,
s ott is, hol a parti lomb közül már
látszik a legendás büszke vár.
Most kövesd a tétova Ipolyt.
Olykor keletre, majd délre folyt,
s aztán a hős Drégely alatt a honti réteken nyugatra elhaladt.
Furcsa komolyan vésztí, mi reá rovatott: a határőrző feladatot...
A Királyhegy felől rohan le, mint kis patak, a Garam.
Két partja majdnem összeér,
itt nincs se híd, se gát, csak egy palló,
rajta csikóvérű legénykék szökkennek át.
Aztán elsiet sebes vízként Salló felé,
oda, hol még láthatta benne magát negyvennyolc dicső csillaga.
Ó, a meleg fátrai forrás nyitva,
s belőle mint türkiz gyíkocska
siklik ki a nefelejcspartos Nyitra,
fürgén tartva a kedves város felé, nyájas dombok között.
Nem is tudod, mikor szebb e táj,
ha zöldbe, rozsdába vagy fehérbe öltözött...
Nézd! A két Vág miként vág neki a liptói völgynek,
zúg át sziklán, kőtokon,
majd tengerré szétesül, s aztán hozzá szegődik a kél rokon:
a Túróc délről, északon az Árva.
Így tör előre, dagadva. Belé fut patak, csermely, ér -
nagy folyam lesz, mire a Mátyusföldre ér.
ott, a lassan morajló ár fölé hajolva
mint hárfazenét hallhatod a vízen,
a fenyves erdő mit ízen.
Ám a róna hallgat. A róna nem felel...
Ott más a nyelv. Ott más a dal, és más a kedv!
Mire a kőszűz városáig ível,
az elhalló akkordot két fűzes part nyelli el.
S végül zárójelként zárja a sort a nyugodt, bőfcs Morva.
Fodra aranyszikrával tele,
Vidám hanák lányok omló hajáról hullt bele.
Az ezredéves szintről látható, mint hűz a kék folyóba szőke sodra,
hogy együtt induljon vele - előbb az Aranykertet öleive át -
a többivel testvéri találkozóra.
Eddig a felelet.
Hozzá térkép se kellett.
mert a drága szülőföld térképét
apáink jól a szívünkbe vésték.
Örökre.

hogy felvidéki barátaink ismeretei ebben a tárgykörben - érthető módon - meglehetősen szegényesek. Hasonlóan nagy sikere volt Káfer Istvánnak is: ő a **szlovák-magyar kapcsolatok problémá**iról beszélt, elsősorban azokra a közös gyökerekre utalva, amelyekhez visszanyúlva - annyi kölcsönös sérelem és keserűség után - elindulhatunk a kiengesztelődés és a barátságépítés útján.

Két további tárgyalór: a közgazdaság és a **lélektan** is szerepelt a tábor programján. **Lengyel László** hazánknak a szomszédos országokkal kialakítandó **új gazdasági kapcsolatairól** beszélt, **Bácskai Erzsébet** pedig az **önismeret**, a **társismeret** és az **azonosságtudat** kérdéseit taglalta, segítséget nyújtva ezzel a tábor résztvevőinek az egymás közötti baráti kapcsolatok megteremtésében is. Végül Molnár Imre a felvidéki magyarság mártírsorsú politikusának, **Esterházy** Jánosnak az emlékét idézte fel, felvillantva azokat az erényeit, amelyek egy kisebbségi sorban élő értelmiségi számára ma is követésre méltók.

Az előadásokat kulturális program egészítette ki: **Bánffy** György színművész a magyar nyelv századairól készített irodalmi összeállítását adta elő, ki tudja hányadszor, s mégis a tőle megszokott elhivatottsággal.

Almásy László pedig a Városmajorban orgonahangversennyel örvendeztetett meg mindnyájunkat. A tábor záróakkordja az idén is a Városmajori Kistemplomban rendezett agapé (szeretetlakoma) volt, amelyen a városmajori ifjúság látta vendégül a tábor résztvevőit.

Az egymás közti barátkozásra a kötetlen esti beszélgetések ideje és két hátvége állt vendégeink rendelkezésére, s úgy tetszik, éltek is ezzel a lehetőséggel. Mindenkit megkértünk, vesse papírra a táborról szerzett benyomásait. Íme, néhány sor egy sepsiszentgyörgyi leány vallomásából: "A **táborban való részvétel egy életre szóló élményt** jelentett nekem, ugyanis **sok olyan dolgot hallottam, amelyet esetleg soha nem hallottam volna. Nagyon kedves emlékként marad meg az előadók őrlási érdeklődése a magyar kisebbségek iránt. Nem gondoltam volna, hogy ennyire foglalkoznak velünk, erdélyiekkel. És mindezek mellett megértettem, hogy az elkövetkezőkben hogyan forduljak román honfitársaimhoz. Most már tudom, hogy ezután rájuk nézve ne a sovinizmus és a nacionalizmus ösztöne ébredjen bennem, hanem próbáljak közeledni hozzájuk.**"

HALZL JÓZSEF

Veszélyes szavak, hipnotizáló piktogramok

MOTTÓ:

"**A szabad és igaz szó mellett, amely felvillanyozza a társadalmat, ott van a hipnotizáló megtévesztő, fanatizáló, őrjítő, félrevezető, veszélyes és halált hozó szó is.**"

(Részlet Václav Havel előadásából, amelyet a frankfurti Pál-templomban - minthogy 1989 elején az író kiutazását a kommunista hatóságok még megakadályozhatták - helyette Maximilian Schell, a világhírű német színész és rendező olvasott fel.)

A Rákóczi Szövetség 1990. augusztus 20-i kelettel levelet kapott Szenecről, szlovák nevén Senecről, Szenci Molnár Albertnak, nagy nyelvtudósunknak, szótárírónknak és zsoltárfordítóinknak a szülővárosából.

"Szörnyű dolog történt Szencen. Meggyalázták az első és a második világháború áldozatainak emelt emlékművet. A merénylet augusztus 9-én, vasárnap hajnalban történt. A két magyar katonaalakra szprével piros színű női nemi szervet rajzoltak. Áthúzták az 1914-1918-as dátumot, a magyar címerre ráfújták a szlovákot. Az 1939-45-ös dátumok érintetlenek maradtak, de aláírták: Szlovák állam, s mellé angolul: Slovak state. A lépcsőre vörös festékkel ráfújták: Ungarische Hunde. A szobor hátsó részére zöld színnel fújták rá a női nemi szervet és a gyalázkodó szavakat: Ungarische Hunde. A merényletet Szent István napjára időzítették... A városi tanács elnöke, ahelyett, hogy kihívta volna a rendőrséget, a feliratokat lemeszeltette. Még szerencse, hogy ebben az állapotában a szobrot lefényképeztük, s a képek segítségével az esetet mégis feljelentheti-jük..."

Aláírás

A nagysallói református temetőben a '48-as hősök tiszteletére felállított obeliszket az elmúlt évtizedek folyamán lassan benőtte a gaz.

A nagysallói fiatalok, Kakas Pál vezetésével, az év tavaszán helyreállították az emlékművet. Tettük elismerésre méltó.

DR. MALATINSZKY István,
a Rákóczi Szövetség tagja

Virágozzék a szeretet!

Honszerető magyar vagyok.
Szent érzelmem templom, ragyog.
Mintha mindig benne lenne
Hős apáink szíve, lelke.

Testvéreink, tátrai nép!
Szívem kigyúl, hozzátok lép.
Nem ígérek, de segítek,
vezessenek az égiek!

Uram, áldd meg mindkét népet!
A szeretet vessen véget
Haragnak és lévodésnek,
Erény győzzön, ne a vétek!

Nech kvitne láska!

Mad'ar som, vlastenec prostý.
Národnosť je kostot cnosti,
S' sochami vel'kých prorokov,
Dušami verných martýrov.

Hej tatranské ženy mužiľ
Duša moja aj vás ľúbi.
Nechcem chválit', len pomáhať,
Každému svoja srdce dať.

Pane, daj nám večné štastie,
Láska nech nám kvitne, rastie.
Tak z omylov budúcnosti
Budú cnosti zo milosti.

GARAMTÁJI VALLOMÁS

Sült pesti vagyok, aki otthonosan mozgok a hisztérikus nagyváros utcáin, sodródom villamoson, metrólépcsőn, ülök moziban, színházban, értekezleten, de mindig sok ember között, tömegben. Megtehetem ugyan, hogy a Zugligeten vagy a Hűvösvölgyön át magam mögött hagyjam Pestet, s megmártózzam a budai hegyek erdeiben, völgyeiben. Egy villamosjegy ára az egész, hogy a lélek feltöltődjön mindazzal, amit táj és természet adhat. Akkor miért rohangálok, mégpedig nyughatatlan tempóban más helyekre, távoli tájakra, miért nem érem be a hárshegyi madárfütyel vagy a nagykocsácsi szálerdővel?

Az újdonság és a sosem látott utáni vágy visz el, mint mindenki mást - így a válasz. De mi a magyarázat, amikor nem az új és a másság viszi a lábat, hanem újra meg újra visszatér az ember olyan vidékekre, olyan kistájakhoz is, ahol sokkal többről van szó, mint szép tankákról, vagy a szemnek gyönyörűségéről? Ezt úgy nevezik, hogy **múltkeresés**, az **azonosság** kutatása, önmagam meghosszabbítása, annak az **érzelmi szövetségnek** a megtalálása, amely a fentebb leírt villamosokon és metrólépcsőkön nem érint meg.

Merthogy anyám **Csontó** Erzsébet volt, és egy kis vizsgálódás óta tudom, hogy minden anyai ősöm a **Léva-Nagysalló-Komárom** úl mentén volt boldog vagy boldogtalan.A Csánki-féle középkori földrajz egy **Csontó pusztáról** tud Bars megyében 1260-ban, azután egy 1813-ban kelt aranyosmaróti közgyűlési jegyzőkönyv is tudatja, hogy a Bars megyei Csontók már '1704. december 24-én az ő költségbevonhatatlan nemességük felől a kiadott bizonyságlevelet felmutatták".

És lettek reformátussá, hogy azután hosszú emberöltőkön át Bars, Hont és Komárom megyében mindig legyen lelkész ezzel a névvel. Az első volt a sorban **Sallai-Csontó** András neves és több helyen templomépítő a gályarabos időkből, az utolsó Csontó Géza úr pedig még 45 után is szolgált Garamsallón.

És míre mindezt megleljük az ember hűvös papfakokban, majd nem elfelejtett falusi egyházközségi iratokban, aztán egy vámosfadányi dűlőnévben is muzsika szól, mert **Csontó-tagnak** hívják egy múlt századi összeírás szerint is, akkorra elkészül a "nagy mű". A Garam vidék belém költözött, úgy érzem, én is része lettem. De ez még csak féligazság, mert először is a múltat jártam be, és csak azt kerestem Léván is.A Főtéren álltam, talán észre sem vettem a Družbát vagy a szovjet emlékművet. Az én szemem a Városháza mögött a Bars megyei Népbankot látta, talán még Schubert Tódor urat is az elnöki szoba függönye mögött, Teleky utca sarkán a Nagyfogadót, kicsit odébb az evangélikus templomot és iskolát, de láttam a Városház közben a református iskolát is, a Vár mellett a Majláth utcában a katolikus főgimnáziumot, ahonnan a Széchenyi utcai piarista templom harangja csengette ki a diákot, akárcsak a Galamb utca végi izraelita imaháziskolából. Idejárhatott talán **Rudnay** Teréz, az írónő, aki a jeges Dunában végezte 1946-ban, Párkány és Esztergom között. A zsinagóga kiégett, romos falai sem életről szólnak, mint ahogyan már a református iskola sincsen meg. Megmaradt emeleti helyiségében most **Fazekas László** tiszteletes úr tartja hivatali órát. A gyülekezet temploma a Kálvin téren áll ma is, szokatlanul szinte karnyújtásnyira a katolikus plébániatemplomtól. Bölcsen épült ilyen közel, szinte megsejtve, hogy egyszer majd **Sztehlik László** plébános úr és **Fazekas László** tiszteletes igazi közelségbe terelgetik gyülekezeteiket, szép példaként mindnyájunk okulására. De az én szemeim látják **Kersék** János ügyvéd urat is, aki lovaskocsikkal indul a Kálnai utcán, hogy színészeket fogadjon az állomáson. Persze, a Perec patak hídján át, a pataknak, amelyből egy kis ág egy szép napon valahol a Botka utca végénél jobbra fordul, hogy bekösztönjön a városba, hogy azután a hengermalomnál egy bakaátlal visszafordúljon az elhagyott főmeder felé, és szomámasan újra csatlakozzon hozzá, s együtt barlagjanak tovább.

Mit jelent még ez a vidék? Nemcsak folyót, várost, hanem a tájban élő embert, életük folyását minden jóval-rosszal. Az ABC is A-val indít, így jut eszembe **Agg Zoll** bácsi kedves lelkiöldi á-zó kiejtése, nagy szíve, a városon kívüli szőlése, a "hajlok", ahol a látogatót méhek döngik körbe, mlalatt a Garam vidék legjobb borát issza. Felvillannak előttem a "napszámosok" kedves ábrázatai. Ők azok, akik a közönségért égnek és élnek. **Dolnik** Erzsike szelíd kedvessége mögött hogy fér el a spártai harcos heve is, miből láplálkozik, honnan az erő és hit mindehhoz? A higgadt **Csáky** Pali és az agitatív erejű **Zoller** Misi, **Bura** Pista, a szókimondó "káder", akit igazságérzete megtartott magyarnak, embernek minden helyzetben. Becsukom a szemem, és látom a folyót a kálnai híd alatt, az ágyúgolyókat a sallói templom falában, a bényi templom alatt a holtág nyugalmát, s végül a tüzeket a párkányi torkolatban, ahol a Garam a Dunába szakad.

Garam vidék és Léva!

A mindig forgalmas 66-os úton honfitársaim laríanak északra. Chopok, Lomnitz, Tátrafüred az üticél. Én a tompai elágazás után **Lóva** felé fordulok. Egy kicsit hazafelé.

KUN FERENCZ

RÁKÓCZI - HÍRVIVŐ
Politikai és művelődési ismeretterjesztő lap
I. évfolyam, 2. szám
1990. december
Felelős szerkesztő: Sebestyén Elek
Olvasószerkesztő: Szőke István
Szerkesztők: Czomba Miklós, Eben Tibor, Hábel György, Kun Ferenc
Tervezőszerkesztő: Kurcsics Ernő

Budapesti címünk:
Sebestyén Elek
1015 Szabó Ilonka u. 65-69.
Telefon: 201-8315
Kiadja a Rákóczi Szövetség, a csehszlovákiai magyar kultúra barátainak köre.
Felelős kiadó: Vass Tibor
Készült a Nexus® Kiadó és Nyomdaipari KFT üzemében.
Felelős vezető: Egedi István